

Het offer

Henriette Roland Holst-van der Schalk

bron

Henriette Roland Holst-van der Schalk, *Het offer*. W.L. & J. Brusse, Rotterdam 1921

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/rola003offe01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Personen

OESTOICHYW, een volks-kommissaris

VICTOR, een soldaat

VERA, zijn moeder

LJOEBA, zijn bruid

PAWLOW, een arbeider

IWAN, een boer

EEN BODE

ARBEIDERS EN ARBEIDSTERS

PLAATS DER HANDELING

Sowjet-Rusland

TIJD DER HANDELING

De eerste winter der revolutie

Eerste bedrijf

Eerste bedrijf

Het tooneel verbeeldt een groote hal in het gebouw van den Arbeidersraad. Oestoichyw, Victor, Vera, Ljoeba, Pawlow, Iwan. Arbeiders en Arbeidsters.

Koor van Arbeiders

In 't siddrend hart der ondergaande wereld,
geperst tusschen uw vuurgolve', o verdelgingsbrand
die nu verteert de oude levensvormen,
volbrachten wij wat nog geen volk volbracht,
volvoerende onze herrijzenis
als mensche', ontwingend de macht onzen heeren
te welve' in stoute boge' ons eigen lot.
Nog huivert ons hart, overziende 't pad,
het steenige dat wij komen gestegen,
zoo steil was het, zoo groot de stijgenspijn.

Een stem uit het koor

Zoo groot de pijn, maar wij versaagden niet:
wij mochten niet versagen, wilden wij
niet sterven den smaadlijken dood van slaven
die meester offert aan zijn lusten. Hoe-
velen van ons richtten meesters te gronde?
Wij weten 't niet: verstoven of vergraven
hun lijve' in rulle vlakke van den tijd.

De sporen van hun dood werde' uitgewischt
als het kleine flauwe spoor hunner levens.

Koor van Arbeiders

Maar onze levens make' een ander spoor,
een dat beklijft in d'eindelooze heuvelrijen,
waar onze schaar zijn weg door windt.
Wij baande' een pad naar de toppen der vrijheid;
hun ijle zuivre lucht omwaait ons hoofd.

Een stem uit het koor

Hun ijle lucht omwaait ons hoofd, van ons
die staan bijeen als op een hoog plateau
van afgronden aan alle zijde' omgeven.
Rondom ons is het eenzaam nog. Wij zijn
uw eerste vrije zone', o moeder aarde.

Koor van Arbeiders

Wij arme onwetenden langs-verslaafden
zijn op de wijde, wijde aarde
de eerste vrije menschen. Ach,
rondom ons dragen allen nog het juk,
de groote volken met hun oude vrijheid,
de oude volken met hun grooten roem.
Frankrijk dat brak 't feudale zwaard aan stukken;
Brittanje waar ontbloede vroeg en schoon
de gemeenschapszin van den vrijen burger;

Duitschland waar miljoenen makkers schreden
ons enklen vooraan in den tijd die was.
Hen allen hebben w'achter ons gelaten;
daarom zijn wij sterken nu eenzaam-zwak,
wij trotsche vreugdenrijken diep bekommerd.

Een stem uit het koor

Zoolang wij eenzaam zijn is onze vrijheid
een nest gelijk dat hoog in boomtop zwiëpt.

Een andere stem

Zoolang de vrijheid eenzaam is op aarde
speelt met haar de macht aller vreemde heeren
als met een nestje overmachtige wind.

Koor van Arbeidsters

Gij verre broeders, die wij lang geloofden
wijzer te zijn dan wij en sterker; die
der knechtschap grond ons leerdet en het zekre
van overwinning schreeft aan onze lucht
in helle vlammenteekens: hoort nu naar
onze roepstem en laat ons niet alleen,
laat vrijheid niet weer ondergaan op aarde!
Zij kàn niet leven zoo ge haar niet schraagt,
en zoo zij sterft glijdt ook voor u de wijzer
van 't geschieden terug naar 't duistre uur.

Een stem uit het koor

Zoolang de vrijheid niet van allen is
blijft haar smaak wrang als van onrijpe druiven,
haar gloed onstaag als van een Maartsche zon.

Een andere stem

Zoete vrijheid is, die van allen is;
stage vrijheid is vrijheid algemeene.

De eerste stem

O makkers maken wij haar algemeen;
dragen wij haar vlammenvaan rond de aarde!

De tweede stem

Op makkers, broeders te brengen de vrijheid komt!

Koor van Arbeidsters

Komt laat ons gaan geliefden, talmen wij niet!
Watzelf wij verwierven, willen wij anderen schenken,
vrijheid brengen den broeders diesmachtenaar haar.
Wij trekken uit, in de handen heilige gave;
welkom stroomt ons tegen, wimplend gejuich:
weldra zal van den tred der vrije volken
dreunen de aard'.

Koor van Arbeiders

Komt laat ons gaan geliefden talmen wij niet;
met al wat wij wonnen willen wij broeders verrijken,
hun schenken wat onze schare heerlijk bezit.

Oestoichyw

O makkers die strijdend vrijheid verwierft,
hoe slecht begrijpt ge nog der vrijheid wezen,
haar wanend een geschenk dat men kan dragen
tot andren, ontvangen uit andrer hand!

De vrijheid die wij willen moet ontgonnen
worden als steenigen grond; zij moet worden
beklommen als een berg, een steile wand,
uit liefde voor de toppen, welberaden
en sterke, die alle gevaren tart.

Wij hebben niets te geve', o mijn genooten,
hebben enkel te wekken weerklank
van den wil die ons zelf doortrilt. Dien wil
hebben wij op te roepe' in millioenen
harten waar hij nog neerligt, stijf en strak,
waar hij nog enkel is een kracht latente,
zoals de kracht van het levende water
latent is in het harde stroeve ijs.

Hoe zetten wij die kracht vrij, kameraden?
Hoe helpen wij wègbeuren den steen slaafsheid
die 't hart der makkers kneust onder zijn zwaarte

en van dat hart verdooft d' opstand'ge slag?
Wij moeten dit volbrengen, make' in hen
vrijheidswil van een vonk een vlam, of wij
gaan onder, eenzaam gaan wij onder.
Een oog is vragend groot op ons gevestigd
en een strakke mond die opgaf veel raadsels
door d'eeuwen, fluistert: 'antwoordt mij of sterf'.

Een stem uit het koor

O nieuwe taak, o vragende gezichten
der uren! Duizlende diepten gaan open voor mijn blik;
ik dacht het doel dicht genaderd te zijn,
ik had mijn eigen daden niet begrepen.
O welk een argelooze dwaas was ik!
Den wil der makkers te wekke' en te richten
is voor mijn zwakte d'eenge medicijn.
Maar hoe kan ik tot verre makkers spreken?
Hoe brijzel ik den muur, tusschen ons opgericht?
Hoe wend ik hun hart naar ons heilig teeken,
sikkel en hamer, door de ster verlicht?

Een andere stem

O zware taak: mijn jonge schouders hangen,
mijn hart slaat onrust en mijn adem hijgt.

De eerste stem

Spreek gij, mijn leider: voer 't scheemrend verlangen

naar de verschieten waar het oog krijgt.

Oestoichyw

Genooten, draagt met opbeuren uw wil:
wij zullen vinden wat wij moeten vinden,
den weg tot onzer broeders hoofd en hart.
De damme' en dijken, die meesters alom
opwierpen tusschen ons en d' andre werkers,
zij kunnen niet verhindren dat dit weten
uitzweeft en door de landen zich verspreidt:
'In Rusland is de arbeid vrij geworden
en vrede biedt hij allen volken aan'.
De vrije aether dient ons als hij diende
de heeren; de vrije aether draagt ons woord
van heil en waarheid verder, als hij droeg
de donkre woorden van verderf en logen
die hebben vaak zijn zuivre sfeer ontwijfd.
'Aan allen' is 't gericht en allen hooren 't,
en allen zien den dag dat zij het hooren
glimlachend opstaan, als een jong gelaat
van hoop en teedere beloften glanzend
na d'eindelooze reeks loodkleurge dagen
die kwamen aangekropen, allen eender,
alle oertogen van het waas-des-doods.

Makkers, wij zonden uit het tooverwoord

waarnaar millioenen harten hunkrend smachten
 zooals gij zelf gesmacht, gehunkerd hebt.
 Gretig vingen het op de moegestreden
 soldaten in de loopgraven, de
 moe-gezwoegde werkers in het achterland,
 de moegeschreide moeders, vrouwen, bruiden,
 of z' in de luid-levende steden wonen
 dan in de stille dorpen wijd-verspreid,
 van vele droef-ontvolkte vaderlanden.
 Gretiger dan de uitgedroogde grond
 opvangt den eersten zoelen regendruppel
 doen zij 't het woord vol glanzend lichtverschiet:
 'in Rusland is de arbeid vrij geworden
 en vrede biedt hij allen volken aan'.
 En zij staan op; hoop maakt de harten sterk
 die wanhoop had gemaakt tot den van zwakheid
 en daverend tot meesters stijgt de roep:
 'wij moorden langer onze broeders niet;
 wij maken zelf, vandaag, onze eigen vrede'.

Koor van Arbeidsters

O onuitsprekelijk geluk,
 gave' te brengen aan wie derven!
 Wij brenge' onzen broeders het heil:
 den uitgeputten - zachte rust;
 den hongrenden voedzame spijze;

wij geven den vader zijn kinderen weer;
den zoon zijn moeder, den bruijom de verrukte bruid;
wij overgieten de gewonde harten
met zachten balsem van hereeniging.

Koor van Arbeiders

Wij roepen, en het groote moorden houdt op
zoals ophoudt een erge sneeuwjacht;
de menschen herademen, zij komen uit hun huizen,
zij loopen hun huizen uit met blijde oogen
te genieten de stilgeworden lucht.

Zoo zal het zijn, als het groote moorden eindigt:
de verwoeste steden worden schoon herbouwd,
de diepe wonden in uw lijf, o moeder-aarde,
heelt snel der vrije volken arbeid,
de lichte zachte voor het algemeene heil.

Een stem uit het koor

O moeder, ik zie uwe wonden heelen
de stage vlijt van broederlijke handen;
ik zie ze uw flanken wreed-geschonden
met stilweldadige gebaren streelen.

Een andere stem

'k Zie om uw schouders weer den krans gewonden
van groene loovers en het rijpe graan

in avondlijken gloed verheerlijkt staan;
ik zie den weerschijn van dien gloed vergaan
in 't oog der maaiers, langs de stoppelgronden
schrijdend onder den witten glans der maan.

De eerste stem

O wisten wij of onze broederlijke tijding
de makkers ginds bereikte en of zij vond
open hun hart; o konden wij verblijding
zien ontluik' op hun wang en om hun mond!

Enkele stemmen

O wisten wij of hun harten al rijpen
den nieuwen wil die zal vernieuwen d'aard'!

Andere stemmen

O wisten wij of hun harten al slijpen
opstandigheid zich tot een heilig zwaard!

Een vrouwestem

O wisten w'of achter het trieste gore
niemandsland in de donkre loopgraven,
die waren levend-dood worden herboren
en aan elkaars gelaten zich laven!

Victor

Wat ge zoozeer begeert te weten, makkers,

ik kan het u verhalen: ziet ik ben
een dier levend-doodde' uit het vale land
waar millioenen makkers diepvergraven
hebben in woeste dierlijkheid geleefd.
Ik heb gekend d'ijzige eenzaamheden
als 't hart van wanhoop sterft, als marteling
van honger, kou, moeheid zoo groot en zwaar
dat zij is als een pijn in het gebeente,
ontzetting om een eeuwigheid van leed
doorrateld en doorloeid van helsch rumoeren,
de afgetobde ziel versteenen doet.
Mijn arme lijf heeft dat alles ervaren,
't gegrift in elke vezel van zijn vleesch.
Maar sedert gistren die tijding van heil
door grauwe winterlucht kwam aangevlogen
'de arbeid is in Rusland vrij geworden;
het juk der knechtschap wierp hij af voor goed',
en die andre tijding haar achterhaalde
zooals een vlieger het een vlieger doet
schietend in snelle zwenking langs hem heen:
'Sowjet-Rusland biedt allen volken vrede
als eerste daad en teeken van zijn geest', -
sinds dat gezegend uur is heugnis van
die hel, die steenige vertwijfeling,
dat schrijnend smachten naar weer mensch te zijn,
in mij verbleekt, vervaagd, als was 't een vorig leven

waar ik in leed die pijnen. Heel mijn denken
staat in glans van herrijzenis,
opstanding zoet van wat voor eeuwig scheen
verloren aan het hart: menselijkheid,
vertrouwen, makkerschap, - ach, milde vrede.

Wij zagen elkaar aan en spraken niet,
maar 't was of de gezichten anders werden;
jonger en voller als bij tooverslag
en op elk bloeide open een schoone bloem
die daar in jaren niet gebloeid had. Zacht
gloorde een zilveren glans door de misten;
de lucht werd stil en rein. En in de stille lucht
kwamen wij uit onze graven gestegen
niet gelijk vaak voorheen, wanneer wij slopen
in duisternis en nevel, om te maken
tusschen ons en die andrez' een strook des doods,
en ook niet zoals wij werden gevoerd
in 't eerste roode licht der morgenzonne
tegen den vijand, opgezweept door drank,
aangevuurd door het woord, het altijd eendre,
'Mannen, nog éénmaal: toont voor 't laatst uw moed,'
- terwijl achter ons gingen andre slaven
nog dieper slaaf dan wij: onze bewakers,
en zoo w' aarzelden onze moordenaars; -
neen: ditmaal gingen wij als vrije mannen

door 't zilvrig licht; in de handen geen wapens
maar witte en roode vanen; in de harten
zoet-bevende verwachting om het wonder
dat wij te komen voelden. En het kwam.

Want ginds, achter de woeste, vale gronden
van niemandsland, stege' uit d' aarde op gestalten,
duizendti', als wij besmeurd met slijk en bloed,
als wij vermagerd en vergrijsd door lijden,
en schreden op ons toe. En toen zij naderden
zagen wij hun hande' onze vanen zwenken,
witte en roode, en de wonderbloem
onzer zachtheid op hun gelate' ontluiken
makend die broederlijk d' onzen gelijk.

En boven hen was ook zoo stil en rein
de lucht en een groote drang overmachtig
dreef ons en deze tot elkaar.

Het lang gekluisterd meegevoel verscheurde
met éénen ruk zijn toornen, vloog vooruit
en gouden kreet vulde met klank de lucht:
'kameraad' - o nimmer klonk zulk gejuich
na d' overwinning, gelijk nu deed daavren
aarde en hemel. Wij viele' elkaar in d' armen,
kusten, omhelsden elkaar, weenden zacht
voelend wegsmelten van het hart die starre
ijskorst der eenzaamheid, als op een dag in Maart
de sneeuw smelt van de half-ontdooide velden.

Koor van Arbeidsters

Gezegend de dag dat wij kwamen tot macht!
 Gezegend onze overwinning die maakte
 de luchten stil van broedermoord
 en rein van zonden.
 Gezegend de dag der verteederling
 toen de bede der moeders eindelijk werd verhoord
 en het hart de schandlijke kluisters slaakte
 waartusschen zijn gouden kracht verging!

Een vrouwestem

Gezegend zij, die ons heeft uitgezonden.

Een andere vrouwestem

Gezegend elk hart, dat haar straal ontving.

Koor van Arbeiders

Komt laat ons 't heerlijk-begonnene heerlijk voleinden:
 gaan wij voort in makkers te wekken de stem van het bloed,
 den opstand te prediken tegen de heeren.
 Zij zijn wat wij waren: verdrukten, verpijnden.
 O roepen wij op uit afgrondig gemoed
 het sterke begeeren, den schuimenden vloed,
 die aanrollend zwakheid in kracht zal verkeeren,
 versaagdheid in moed.

Vera

Makker Oestoichyw, zeg ons, wat besloot
de raad onzer gekooznen; wat besloten
zij die wij stelden op zoo zwaren post,
hun gevende over ons zelven macht
om uit te voeren onzen wil, wanneer
die is vast in een vast gemoed geankerd,
macht hem zeker en doelbewust te maken
als wij nog wankelen diep in ons hart?

Oestoichyw

Genooten, ik ben hier gekomen om
wat onze raad besloot u te ontvouwen
en de gronden van 't besluit te verklaren
opdat wij mogen blijven één in wil. -
Het oogeblik gelijkt een knoop van krachten;
men moet ze zorgvuldig ontraafle', opdat
die eene, kostbre draad: ons gouden pogen,
niet breekt en alles vergeefs is gedaan.
Gij weet het genoote': onze vijanden
de heerschers van Midden-Europa,
zijn machtig in geweld maar zwak in recht.
Zij voeren oorlog voor een schandelijk doel
als dede' onze eigen meesters. Zij voere' oorlog
om buit en roof; d' aardbol is d' inzet van het spel
dat zij tegen de heerschers van het westen waagden,

hen die men onze bondgenooten noemt.
Ook die zijn machtig door geweld, maar nog
méér door fijne organisatie
van geestelijke kracht. Hun levenswil
hebben zij gestuwd door heel 't lichaam van
de maatschappij en met hun leeringen vergiftigd
de ziel der massa, gelijk giftig gas
het doet de longen, 't bloed, den ganschen mensch.
Wij hebben niets gemeen met deze, noch
iets met die andren: ver van al hun valsche
vanen staat onze standaard opgericht,
fonkelend in den purpergloed der waarheid.
Ons bezielt nieuwe kracht, anders van wezen
dan hunne. Op schijn en logen is hun rijk
gebouwd, maar wij zijn kinderen der waarheid.
Wij heffen haar bazuin in onze handen,
wij zetten haar bazuin aan onzen mond,
hel stroomt over de wereld nieuwen klank,
het hart der meesters krimpt in angst en schande,
de slavenharten worden trots-gezond. -
Dit dan is 't makkers, waartoe wij besloten:
vijanden nooden wij en bondgenooten
met ons te beraden over een vrede
die der verdrukten recht oprichten zal
en beveiligen der menschheid zwakke leden
tegen het overmachtige getal.

En weigeren de heerschers van het westen
deel te nemen aan 't algemeen beraad,
dan zetten wij alleen met Midde'-Europa
ons aan één tafel neer, trotseerend rustig
het zekere smaadwoord van ons verraad.
Beseffende zóó alleen te bestaan
voor u, voor allen die in onze handen
legden de macht, allen wier harten branden
van één verlange' en in één hoop vergaan.

Een stem uit het koor

Heil u mijn leiders die 't stuur hebt gericht
recht naar de lieflijke oevers van ons smachten!

Een andere stem

O laat het land vrede uit uw gedachte
geen oogenblik!

De eerste stem

Maak onze harten licht!

Oestoichyw

Makkers wij hebben den klop uwer harten gehoord;
- zijn wij niet zelf uit het vleesch uwer harten gesneden? -
reeds druischt door de landen het verlossende woord:
'Volken! maakt een einde aan den broedermoord;

komt te beraden over rechtvaardigen vrede.’
De heerschers komen; zij kunnen niet weigren: één smachten
groeit in de ziele' aller volken angstig groot:
zij die hate' onzen wil en verfoeien onze gedachte
zullen toch komen. En dat is het morgenrood.
Dat is het begin van den nieuwen dag, den zuivre,
die door onze daden zal over d' aarde opstaan,
want wij zwakke' in geweld doen onze vijanden huivren
doordat wij dragen in ons wat morgen geweld zal verslaan.
Aan één tafel zetten wij ons met de wreede wolven
die willen menschheid verscheuren onder elkaar.
Ondempbaar tusschen hen en ons is de kloof gedolven;
niet voor hen spreken wij onze gedachten, maar
voor de volken. Tot hen, de verbloedenden, klinken
onze woorden uit, klinkt uit het kristallen geklater
van onze waarheid. Zij zullen begeerig drinken
als versmachtenden drinken zuiver bronwater.
‘Broeders’, zeggen wij, ‘gij die aarzelt te grijpe' onze handen,
wat raakt u de vermeerdring van uwer heeren macht?
O maakt een eind aan der eeuwen onrecht en schande:
gij hebt enkel te willen en de' aarde is uw’. - In den nacht
hoor ik de gezondnen der heeren knarsetanden
om 't woord vol doodelijke pracht.
Nog is opgehoopt in hun handen kracht te vernielen
en te verdelgen, grooter dan immer was,
maar zij kennen de kracht niet van de levende zielen,

een andre dan die van den staalkling en 't giftig gas
en de bijtvlam. Verachtlijk zien hun blikken neder
op ons, wier wapengeweld voor het hunne vergaat
als voor den stormwind een kleine zwakke veder
en hun hoonwoord striemt ons gelaat.

Zij weten hoe onze legers overmachtig verlangen
versmelten doet, hoe onze weerkracht tot gruis
brijzelt begeerte naar vrijheid: de purpren gezangen
stijgen, de mannen-stroom stroomt uit de schansen naarhuis
Wij echter sture' onvervaard dag aan dag door de luchten
onze woorden, blijde herauten, uit,
verzekerd dat makkers tusschen al die helsche geruchten
zullen onderkennen het levenwekkend geluid.
'Onze soldaten hebben de wapens weggegooid,
van hun broederlijken wil een getuigenis;
doet insgelijks, o werkers uit alle steden en dorpen
der aarde en de vrede daalt, ùw vrede'. - Het is
als hoor ik een groot geluid schallen door de landen,
zingende menschenstoeten stroomen aan;
bloemgetooide schakels zijn hun handen:
de makkers-soldaten hebben de daad gedaan.
Verbroedring vliegt langs alle aarde-zalen,
als het licht vliegt door een stad van huis tot huis:
de schrille stemmen zwijgen die 't moorden bevalen,
de diepe hartegalmen zegepralen,
de aarde wordt vol warm levensgedruisch.

En dan weer strijdgeroep en weer geklikklak van zwaarden;
't is onze strijd, die begint, de heilige strijd;
een groote wil munt nieuwe, klinkende waarden;
de dagen ontbloeien, een fonklende dadengarde
de schoone dood tusschen hun kleuren schrijdt. -
O Vrijheid, lachende beemd achter sombere tijden,
wij zullen den weg naar u, makkers tot heil,
uithouwen in den rotswand van het lijden
hoe hoog hij rijze en hoe steil.

Een stem uit het koor

Heil u, beminden die u wagen gaat
voor ons, alléén, tusschen de vossen en wolven;
onze gedachten omspoelen daar ginder met golven
van liefde en groot vertrouwen uw licht gelaat.

Een andere stem

Wij laten u niet, neen wij laten u niet wegtrekken
naar de donkere verten eenzaam-alleen;
onze harten gaan mee; onze harten strekken
hun levende ranken naar u heen.
Zij fluistren u toe licht-doorblonkene woorden,
ingevingen onzer diepe zekerheid;
zij zijn als een wacht van teedere akkoorden
wier ruischen de helle strijd-melodie begeleidt.

Pawlow

Neen, wij laten u niet trekken alleen naar de donkere verte,
 genooten-leiders die wij dragen in ons hart.
 Wij ook hebben daar werk te doen; wij ook
 weten woorden vol wekkende kracht te spreken.
 Enklen van ons kennen dier makkers talen:
 laten zij tot hen gaan en hen verhalen
 van strijd dien wij tegen de heeren streeden,
 van hoe zwakheid kracht werd in onze leden
 en versnippering werd wils-eenigheid.
 Wij zullen hun toonen met nederlagen
 den weg tot d' overwinning geplaveid;
 hun bekennen hoe wij, wanneer ge tot
 ons spraakt 'neemt de macht, arbeiders en boeren;
 de wereld wacht, vernieuwd te worde' op u',
 beefde in ons hart, lang denkend: 't kan niet zijn;
 hoe kunne', onwetend-zwakken, wij volvoeren
 't werk der vernieuwing van het menschenlot?'
 En hoe wij ons ten leste tòch vermanden,
 omdat het moest; verjoegen die ons spanden
 in 't juk en nu met vaste handen kneden
 de vreê van morgen uit den strijd van heden.

Iwan

Wij zullen hun zeggen hoe vrijheid smaakt,

hoe 't hart dat haar eens proefde zich laat voeren
geen andre spijze meer...

Pawlow

Wij zullen naakt
voor hen verschijnen, wij die het ervoeren
hoe moed en wil wasse' in den nacht, wanneer
op blinkende wieken de oude droomen
neerdalen, uit hemelsferen, op aard.

Iwan

Wij zullen niets verbergen; zonder schroomen
vrijgeve' alles, wat het hart heeft vergaard.

Een vrouwestem

Wij zullen woorden vinden hel als stralen.

Een andere vrouwestem

Wij zullen woorden vinden warm als bloed.

Ljoeba

Wij zullen in woorden, roomblank en zoet
als room, voor makkers onzen wil vertale' en
die binnenglijden doen hun stug gemoed.

De eerste stem

Een warmte zal hun zielen binnenglijden
en wekke' in die verstarde nieuwe jeugd.

De tweede stem.

Een kracht zal hen doordringen met ons blijde
vertrouwen en met onze fiere vreugd.

Ljoeba

En dan zullen eensgezind zij en wij de
wereld-as wenden naar een nieuwe deugd.

Oestoichyw

Genooten, wat ge wilt is schoon en goed:
ja uw kracht moet de onze steunen, schragen;
uw overredend woord de broederharten
maken voor onzen roep gereed. Maar zijt
g' ook zeker van tot hen te kunnen dringen?
Nog houdt een ijzerharde tucht
als tusschen sterke tralies hen gevangen.
Ja: zij ontkwamen - maar slechts voor één uur.

Victor

Men kan de linies makkelijk binnensluipen
verborge' in den plooi mantel van de nacht
als grijze nevels veld en woud omdruipen.
Wij weten het woord, dat met tooverkracht
tralies van tucht verteert; als wij het fluistren
zal broederlijk van hen elke schildwacht

ons geleiden naar waar in 't helle duistre
de schaar der makkers verlangende wacht.

Ljoeba

Wij zullen met hen zitten rond hun vuren,
en voor hen make' een weg naar vrijheid open
door 't nachtelijk zwart en in de jonge uren
met onzen overwinningslach hen doopen.

Een stem uit het koor

Bij het dagglören zullen wij hen doopen
met onzen blijden overwinningslach.

Ljoeba

Zij hieven hun blik niet naar deze transen,
verdrotene en deerlijk vermoeiden;
zij wisten niet meer, dat zulke oogsten bloeiden
maar nu zulle' in hun oogen vonken dansen...

De stem

Vreugdevonken zulle' in hun oogen dansen
en hoop hijsche' in hun harte' een groene vlag.

Ljoeba

Wij zulle' woorden vinde' als zonnestrallen
die het geslotene doen openspringen;

woorden als zuidenwinden, die zacht dringen
 't verborgene naar buite'. In hartezen
 zal wachten half ontvouwd de knop der daad
 het laatste sein van stuwen en van wekken;
 uw roep makkers, zal hun zelve ontdekken
 hun nieuwe weze', als zijn vernieuwd gelaat
 den minnende de bron ontdekt...

Victor

O, laat,
 laat ons die lagen lang hen tegenover
 gedwongen hun te zenden teistering
 van wonde' en dood, door meesters boozen toover,
 nu tot hen gaan, brengende opstanding.

Oestoichyw

Laat het zoo zijn als gij het wenscht, gij beide.
 U drijft een kracht, stijgend uit diepe gronden
 die veel vermag. Makkers, wie onder u verstaan
 de talen dier bedroogen en gekwelden
 en helpen wil, te reinigen hun harten
 van 't vuil dat hun leiders wierpen daarin
 met volle handen: zelfzucht, lafheid, nijd,
 hebzucht, hij melde zich bij Victor aan.
 Gehoorzaamt zijn bevel: hij is uw leider.
 (tot Victor) Victor, kies zelf

van die zich bieden tot dit werk de besten.
Het eischt rustig beleid en vuurge kracht;
een inzicht dat, voorzichtig kloppend, vindt
in harden wand van wantrouwen en twijfel
de zachte plekken waar men boren kan,
en een stagen wil, die lang is van adem
en sterk van stof. Gij hebt dien: doe uw best.

Victor

Zoo ga ik dan terug, vanwaar ik gisteren kwam,
gaarne en vol hoop. Ik ken het land, de wegen,
en van de makers ginder zijn de besten mij bekend.
Geen vreemde kom ik tot hen, maar een vriend
en hun vertrouwen effent mij het pad.

Oestoichyw

Tot ééne arbeid gaan wij beiden uit,
in de diepten gij, en ik op de spitsen.
Halverwegen ontmoeten wij elkaar
als twee ploegen, borend in 't hart der bergen
van 't noorden en het zuiden uit hun schacht.
Als lichtstraal binnenvalt waar donker heerschte,
zien zij elkander, overwinnaars, weer.
Ik groet u genooten: tot onze taak
gaan wij, door uwe liefde kracht gedragen.

Pawlow

Makker-leider, u groet in trouw ons hart.

Vera

Victor, mijn zoon,
jou alleen heb ik van mijn kindren over:
de oorlog heeft ze allen doodgemaakt.
Mijn zonen vielen; op de groote vlucht
erbarmlijk ging mijn dochtertje te gronde.
En ik bleef kinderloos, berooid-alleen.
Maar ongedeerd kwam jij gistren terug:
mijn oude armen omvatten je sterke
jongwarme lijf; mijn oude handen streelden
een dag en een nacht je goede gezicht.
In mijn oude hart groende de lente,
warmte bevloog mijn kil geworden bloed.
En nu moet ikje opnieuw laten gaan,
zelf stuur ik je uit tot nieuwe gevaren,
zelf zeg ik: ga. Misschien keer je terug;
misschien wacht je ginds wat ons allen wacht;
de dood. Bij een eenzame hoeve staat hij
of naast een versplinterden stam wellicht,
en wenkt je mee. 'k Weet het, en zeg toch: 'ga';
niet enkel met de lippen zeg ik het
maar met het hart; uit het hart stroomt omhoog,
als een golf, groote willigheid te geven,

stroomt omhoog nu terwijl ik spreek.
 Dit is het lang-gedroomde, zoo te gaan
 tot makkers, in de hand geen moordend wapen
 maar de ziel een en al strijdbare kracht,
 de appel te zijn, die roodwangig lacht
 wetend tot een verkwikking zich geschapen
 voor wie flauw zijn en dorstig. Ga, mijn zoon
 en neem de zoons van vele moeders mede.
 Onze akkers liggen braak al 't vierde jaar
 maar wij die zijn het hongeren gewoon
 hongren graag verder, opdat de minnaar
 des levens den dood overwinne. In vrede
 ga en beweeg tot vree der broeders hart.

Victor

Moeder die mij gemaakt hebt wat ik ben,
 die mijn hart formeerder tusschen uw handen
 en met uw zachte adem bevloogt mijn bloed, - wie
 onzer weet, gaande, of hij wederkeert?
 Maar ieder onzer voelt: te gaan is heerlijk
 in dienst van 't groote doel, de makkerschap.
 Zoo 'k weerkeer zal ik u veel schoons verhalen
 van 't ontwaken tot broederlijken gloed. -
 Ljoeba, wij blijven toch samen mijn hart?
 Jou verschrikken niet loerende gevaren?
 De schaduw van den dood verschrikt je niet?

Weet je wat ons wacht, wanneer zij ons vinden?
Tegen een muur worden wij aangedrukt:
een kort bevel, dan raatlen de geweren,
en een weinig bloed kleurt de witte sneeuw.
Op de vaatte van 't eindelooze veld
liggen nietig twee neergezonken menschjes,
donker en stil. Ik zag het vaak gebeuren:
het verschrikte mij niet.

Ljoeba

Victor, mijn vriend,
ik zag den dood nog nooit in 't aangezicht;
ik weet niet of mijn hart voor hem zal beven
maar gisteren pas kreeg ik jou terug
en nu je weer verliezen, kan ik niet:
samen met jou, dat weet ik, wil ik leven,
en als het moet sterven samen met jou.

Victor

Dan zal ons niets meer scheiden tot den dag
dat het licht donker wordt voor onze oogen.
Makkers, gedenkt onzer in vreugde
en wacht ons weerkome' in vertrouwen af.

Stemmen uit het koor

In vertrouwen, in vertrouwen zullen wij wachten

en gedenken in blijden moed;
zullen uitzenden tot u goede sterke gedachten,
doorgloord van stralender gloed.

Een stem

Makkers die 't schip zijt van ons hopen,
zegt gindschen makkers hoe onze handen smachten
naar den druk van hun hand;
zegt hun hoe wij, van bloed en tranen omdropen
hunkeren naar het teeken dat hun machten
kome', ons te steune' in onzen zwaren stand.

Een andere stem

Zegt hun dat wij, heen en weer gesmakt door de branding
uitzien naar een lichtstraal in vrees en hoop.

De eerste stem

Zeg dat de mare hunner opstanding
zal klinke' als van klokkengelui de zilveren doop.

De tweede stem

Zegt hun, dat wij met hen te samen
willen reinigen d' aarde van verdrukking en smaat.

Een derde stem

Zegt hun, dat wij met hen te samen

willen maken de aarde een lachend kindergelaat.

De eerste stem

Zegt hun, dat tusschen onze glanzende namen
de naam van hun grootste en liefste geschreven staat.

De tweede stem

De naam van den Wekker,
die van den Leider,
die van den Streckker,
die van den Strijder:
Liebknecht, uw naam.

De derde stem

Zegt hun dat ons marren
lang is geweest;
leert hun hoe te breken de starre
wil van het wreede beest;
smeeft hen te komen, spoedig,
tot ons, hun genooten.
Zegt: 'overvloedig
heeft hun bloed gevloten'.
Verhaalt onze daden,
verhaalt ons vertrouwen;
zegt, welk pad wij traden,
in welke rotsen gehouwen...

Smeekt: 'Laat vrijheid niet verstijven
en vergaan, eenzaam-alleen'.
Zegt; zij en wij moeten één
worden en één blijven.

Tweede bedrijf

Tweede bedrijf

Oestoichyw, Victor, Vera, Ljoeba, Pawlow, Iwan. Later de Bode. Het Koor.

Oestoichyw

Ge weet het makkers, wij hebben gefaald,
 en ge weet ook waardoor wij faalden: heeren
 stemmen nimmer toe in een vrede
 die aantast den wortel der heerschappij
 dan noodgedwongen door 't geweld des volks of
 uit vrees voor dat geweld. - Wij slingerden
 onze woorden, brandende tootsen, over
 de hoofden der hoogmoedige afgezanten
 van waanbevangen heerschers heen, en wachtten,
 hoopvol uitziende of uit diepe verten
 een groote gloed tot ons opklimmen zou.
 Soms meenden wij een knettering te hooren,
 en eens, ge weet het, hief vlamvend verzet
 zijn vuurtekens één oogenblik omhoog.
 Maar nog eer wij konden beraden hoe
 die vlam te voeden, zeeg z' ineen weer: donker
 werd alles als voorheen.
 En toen omdronge' ons die rekels, als honden
 omdringen het gewonde hert;
 zij maakten zich gereed, ons bloed te drinken.
 O makkers, alle heerschers, om het even

hun namen, zijn in dit eene gelijk:
in onverzadigbare hebzucht; tijgers
zullen eer zijn van bloed verzadigd
dan zij van macht en goud.
Toen het stil bleef aan 't front, - 't was hun gelukt
beginnende verbroedring der soldaten
te stuiten, door list half, half door geweld,
en de stakinge', in enkele steden uitgebroken,
verliepen in klein kraakeel
om hogere belooning en meer voedsel, -
wierpen zij onbeschaamd het masker af
dat zij zich hadden voorgebonde' in d' ure
der sidddring voor den opstand, die niet kwam.
Wij zagen hun afzichtelijk gelaat,
hun roofdieren-natuur zonder omhulsel.
Zij beroemden zich op hun overmacht,
vroegen ons spottend of wij waarlijk dachten
te kunnen stuiten hun millioenen-legers
met onze oproepen, kogels van papier.
'Uw mannen', hoonden zij, 'weigren te vechten,
smijten de wapens weg en gaan naar huis,
maar onze legers zijn onaangetast
door 't ontbindingsgif, dat d' uwe verteert.
Wij hebben onze troepen in de hand;
zij trekken op, zoodra wij het bevelen,
zij trekken zoo wij het bevelen voort

tot in 't hart van uw land. Uw laatste burchten
nemen zij in. - Wacht ge? Waar wacht ge op?
Ge kunt u niet verweren tegen ons;
daarom, weest wijs: willigt onze eischen in;
zoo ge in uw dwaasheid weigert, zult ge 't morgen
hardere moeten doen'... Een stekel, priemde
elk hoonwoord in ons vleesch...

Vergeeft, genooten,
dat ik stilsta bij deze bitterheid.
Een brok zwelt in mijn keel... ik heb geleden
in mijn liefde en mijn trots; zwijgend verdragen,
den toorn al dien tijd in mijn hart verkropt...
Nu spuit alles omhoog in felle woorden.

Vera

Spreek voort genoot: geef al de smarten stem
die sinds gij ons verliet, uw ziel verschroelden:
geef stem uw onmacht, uw verlatenheid,
opdat wij alles met wie gingen mogen
deelen, makend hun last iets minder zwaar.

Oestoichyw

Genoote, ik dank u, licht daalde in mijn hart
van 't uur dat ik weer was onder genooten. -
Wij voelden hen ons dringen naar het punt
waar w' aanvaarden moesten de smaadlijke eischen
of weigre' en heengaan, trotseerend hun macht.

Lang zocht mijn hart den weg, lijdend veel twijfel,
eer 't werd, ten leste, in dit oordeel vast:
wij mochten niet aanvaarden, teeknen niet
't schand-verdrag, dat millioenen broeders, pas
door ons bevrijd van de macht hunner heeren
zou uitlevren een andre heerschappij.
Nog hoopten wij. Zou tegen 't monsterlijk
verdrag dat z' ons te teeknen presten
geen groote storm opsteken uit het volk?
Maar alles bleef stil en aan 't eind van iedre
samenkomst zagen w' elkander
met martlender bezorgdheid aan.
Als vale schaduwen kropen de dagen
achter elkander voort. En elken dag
daalden opnieuw uit den ontkleurden hemel
de zachte vlokke' in geluidloozen val
en stapelden zich al hooger op aarde,
als begroef onder haar koele wade
de sneeuw voor altijd onze doode hoop.
Wij kònden niet meer makkers: uitgespeeld
was d' eerste ronde tusschen 't communisme
jong nog en teer, groot enkel in d' idee,
en de oude machten van verdrukking, sterk
door goud en domheid van 't volk en zijn slaafsheid.
En toen spraken wij dit tot die vervloekten:
(het was mijn raad, makkers, die ingaf 't woord)

'ons volk is uitgeput en smacht naar vrede;
wij kunnen u niet met geweld weerstaan.
Maar vrede dien gij wilt is misdaad: roof,
overweldiging van millioenen menschen;
tot zulk een vrede verbinden w' ons niet.
't Zal geen oorlog meer zijn tussche' u en ons
maar ook geen vrede. Vrede is leve' als vrienden
naast elkaar, elkaar welgezind: met u
begeeren wij niet in vriendschap te leven
want uw harten zijn vol arglist, en stank
van hebzucht slaat uit hen omhoog'. - Zoo spraken
w' en keerden zonder te teeknen terug.

En nu genooten, heb ik welgedaan?
Ik weet het niet; mijn hart is soms vol twijfel
als ik bedenk den inzet van dit spel:
leven of dood voor vele duizenden.
Willen zij het, zoo kunnen zij zich storten
op ons opnieuw, ons met geweld t' ontwringen
wat wij niet willig gaven. Het zij zoo.
Of ik welgedaan heb zal de tijd leeren
maar ik deed wat ik dacht te moeten doen
opdat de glans van onze zaak niet worde
bezoedeld door schuldige zwakheid. Zwaar
viel mij 't uithouden op mijn post,
maar ik hield uit, door vertrouwen gedragen

dat verzet weldra 't oosten als het westen
zal zette' in vlam.
Uit dit vertrouwen ontbloeden mijn daden.

Pawlow

Gij hebt welgedaan, Oestoichyw. Mijn leider
gij hebt gedaan wat wij van u verwachtten,
wij eeren 't in u dat gij ginder bleeft
alleen tusschen hoogmoedige'en geveinsden.
Geduldig-volhardend hebt ge gestreefd
te wekke' in de misleiden schoone krachten
van haat en liefde, als waar ons hart van leeft.
En of die valsche heeren honend grijnsden
deert u noch ons. Maar dit ééne ding
begrijpen wij niet, o vertrouwde onzer zorgen;
dat toen ge verkondet verandering
die de wereldnacht al doorstreept met morgen,
niet van deze' afvielen hun angsten en wanen,
dat hun schaar bij ieder ontwaken weer
zich vindend voortgedreve' in d' oude banen
naar d' oude hel, niet sidderend opsprong
en joeg een stroom van klank over de landen:
'Meesters, wij gehoorzamen u niet meer.'
Waarom blijft hun hand willoos en hun tong
slap? Waarom scheurt niet elk van hen zijn banden
in flarden en staat op tegen zijn heer?

Een stem uit het koor

Wat staart g' ons aan broeders, stom en verwezen,
als waar' Vrijheid een ding dat u niet raakt?

Een andere stem

Onze hand heeft u toch den weg gewezen,
onze bijlen hebben een pad gemaakt.

De eerste stem

Maar ge volgt niet en onze harten vreezen
dat g' uit uw zwaren waan nooit weer ontwaakt.

Victor

Makkers, laat mij u in den geest geleiden
tot gene, en u hun harten doen verstaan.
Ik was daar: aan het front, bij de soldaten
was ik, en ver daarachter in het land.
Ljoeba verzelde mij, en waar wij kwamen
spraken w' als makkers tot makkers, hun vragend
waarom zij niet opstonden en hun krachten
versmolten met d' onze, om samen d' aarde
te zuiveren van die pest, heerschappij.
En als makkers antwoordden zij: het kloppen
van hunne harten stroomde tot ons uit.
Wij hebben veel gehoord, droef om te hooren:

niets van ons zelve vonden wij terug.
Onze enkelvoudge wil, hard als graniet
is ginder versplinterd, tot gruis geworden;
de heldere stroom van ons zelfvertrouwen
is in vele zielen verzand.
En ook - wij moge' u niets verhelen makkers,
niet doope' één onzer woorde' in lichter kleuren
dan die der werkelijkheid -
wij vonden velen die niet meer gelooven.
De vrije maatschap is voor hen verwaasd
tot een droom dien z' eens droomden, lang-geleder
in dwaze jeugd. Hun denken en begeeren
gaat nog slechts uit naar voor zichzelve machtig
te worden een warm plaatsje aan meesters haard,
verdringend wie daar eerst zat. Honden werden
ze, maar een hond is niet zoo slaafs.
Anderen vonden wij - hen aan te hooren
was droefst voor het hart - die hun heeren haten
met fellen, lang-opgezamelden haat.
Hun bloed is brandend van bitterheid;
als zij spreken slaan zij de oogen neer
opdat hun blikken hen niet verraden.
Maar ach, lange ontbering maakte hun lijven
mat en vrat aan de wortels hunner kracht.
'Niet te vroeg was het', spraken deze somber,
'maar te laat, door de schuld der slechte leiders

onherroeplijk te laat voor dit geslacht'.
O hoe bitter berouwden zij
hun weifeling op dien al verren dag
toen een duivelsche misdaad maakte
de straling der Augustus-zonne zwart!
Andren, hun woord beamend, voegden er
een hoopvoller aan toe: 't was waar: men kon
niets doen nu; ieder hart lag kil en duister
voor zich alleen; verraad met duizend oogen,
duizend ooren, sloop door de rijen rond.
'Maar eenmaal', zeiden ze, 'komt onze dag;
de eindelijke dat wij huiswaarts keeren
zal voor de heere' een dag des oordeels zijn'.
Ik zag hoe zij, sprekend, hun vuisten balden:
aan hun slapen zwollen d' aadren in toorn...

Pawlow

O wie altijd brallen over de daden
die zij volbrengen zulle' onder een nieuwe maan,
dat zijn de ware doeners niet.
Een dapper strijder vindt altijd een spleet
in 't voegsel der vijandelijke machten
maar zwakheid die op morgen zich vertroost,
zal als morgen komt met nieuwe gevaren
opnieuw verschuiven het begin der daad.
Wie de vrijheid waarachtig liefheeft vange

vandaag de worstling voor de vrijheid aan:
 hebben zij dit nog niet geleerd,
 de veel-bedrogen makkers van het westen,
 zoo waar 't ijdel, van hen hulp te verwachten,
 zoo hebben zij nog niets geleerd.

Ljoeba

Makker Pawlow, ik acht u hoog, maar ijver
 vervoert u tot onbillijk oordeel. Kent gij
 de kracht der banden, bindend gindsche makkers
 aan oude wane', aan leiders wier gedachte
 lang voor hen dacht? - Mijn vriend hier voerde u
 met opzet enkel langs den schaduwkant,
 beeldend hun denke' in donker-grauwe verwen
 opdat niet al te welig zou
 opschieten tusschen u zijn wilde ranken
 vertrouwe'-in-hulp-van-anderen, verdringend
 geloof in eigen kracht.
 Maar ik weet kleuren van purper-en-goud
 die óók gedoopt zijn in de bron der waarheid
 en met hun gloed wil ik u maken blij.
 Ziet broeders, 'k sprak daarginds met vele makkers
 uit alle streken van het groote rijk;
 mannen en vrouwen, weifelaars en sterken
 van moed. Maar niet één was er onder hen
 - hoort ge: niet één - die, als ik vroeg: 'en zoo

uw meesters u opnieuw d' aanval bevalen
 op ons, wat zoudt ge doen', niet met het stemgeluid
 dat onbedrieglijk uit het hart
 opstroomt, antwoordde: 'dan zullen wij weigren;
 gij hebt den volke' een ster der hoop gezet:
 de wapens tege' u voeren, doen wij niet'.

Een vrouwestem

O zuster, dank! Dit is het gouden woord
 dat voor ons hart den verren klop uitspreekt
 van broederharten. Vreugdezacht ontroeren
 stemt ons gemoed op d' ouden milden toon.
 'Wij zullen de wapens tegen u niet voeren' - wat
 klinkt het zoet, datwoord; wat klinkthetschoon!
 Makkers, voelt ge uw harten zich ontsnoeren?
 De dageraad van onzen vrede gloort.
 Onze vertwijfeling doorbreekt
 opnieuw de helle straal van groot vertrouwen.
 Verre beminden, met u zullen wij
 de blijde stad der toekomst bouwen.
 Voorbij, dreigende schaduw, drijf voorbij.

Een mannestem

Te saam met onze makkers zullen wij
 den tempel bouwen van de menschenblijheid;
 de wolk van het wantrouwen dreef voorbij:

zij hebben ons lief en in ons hùn vrijheid.

Ljoeba

Diep in donkeren winternacht gedoken
lagen we eens, om ons de versche sneeuw
met weeke rondingen dekkend barmhartig
de rauwe wonde' in 't lijf der aarde dicht.
Uit stille oneindigheden boven ons
daalden de donzen vlokken neder
in altijd-doore stille makkerschap.
Wij zaten rond het flikkervuur: 'k zag op
tot hem die het broederwoord had gesproken;
zijn ingevallen kaken trilden;
hij zei: 't is waar, wij hebben veel gezondigd
aan u makkers, en aan de Fransche' en Belgen
door onze lijdlijke gehoorzaamheid,
maar zóó lage schurken zijn wij niet
dat w' op meesters bevel ons zouden storten
op u, die voor het socialisme strijdt
en bloedt en sterft. Wij zullen liever sterven
dan dat te doen'. Zijn stem brak, 'k zag
een beving om zijn vastberaden mond.
En in 't halfduister, rondom mij en achter,
begon een mompling, een verward gedruisch
van stemmen: 'wij ook niet'; 'dat nooit'; 'de makkers
ginds kunnen zich verlate' op ons besluit'.

Het mompelen zwol aan tot een rumoeren
want wie hoorde' en verstonden gaven over
het woord aan verdren; zoo plantte 't zich voort.
Uit den witten grond doken alom op
grauwe gestalten en een groote drang
doorsidderde die ontelbare scharen
half vergrave' in d' aard, half over haar gespreid.
De doodsche vlakke leefde eensklaps van
den roep, opgenome' en verder gedragen
door honderdduizende', in dat oogenblik
vergloeid tot één.
Allen herhaalden hem, alleen d' ofcieren
zwegen, ziend onthutst voor zich uit, als strootjes
nietig gegrepen door een grooten vloed.
Toen het weer stil was stond ik op en riep
luid naar die scheemrende zee van gestalten:
'ik zal uw woord mijn broeders brengen over
en groot zal hunne vreugde zijn'.

Daarom genooten, laat u verwarren door geen geruchten
en dat geen onmanlijke vreeze uw hart vervaart:
draagt uw vertrouwen als een tak vol gouden vruchten,
steekt den staf van uw wil diep in de aard'.
En als de kleinen van moed met den angstkreet 'zij komen'
verstuiven, - ontsteekt gij de lichten, ontgrendelt de poort;
trekt uit met brood en zout tot het welgekomen;

want zij komen als makkers, gewonnen door makkers woord.

Iwan

O Ljoeba, vertrouwen was weggezonden
 van ons, als het tij wegzinkt van het strand;
 hoop doofde uit; wil doolde als dronken
 door de duisternis van dit vragenland:
 'dringt waarheid nooit heen door den dichten wand
 van leugen? Kunne' alléén door broedermoord
 wij de jonge vrijheid beschermen?'
 O vaak hebben wij in de keel gesmoord
 den snik, en in 't hart onderdrukt het kermen.
 Maar nu beeft in lichte vreugde ons hart:
 geloof in makkers is weer opgeblonken:
 en wil spartelt niet meer, in twijfels net verward.
 O gij, die hebt met mij 't heilwoord gedronken,
 verheugt u: 't zal niet noodig zijn het zwaard
 op te heffen tegen wie kome' ons verderven
 op der heeren bevel. Onze daden werven
 vrienden voor ons op het marktplein der aard.

Koor van Vrouwen

Gezegend den groet dier verre welgezinden,
 den broedergroet zoo smartelijk verbeid,
 en nu ten leste ontbloeid op hun monden;

gezegend hun hart dat ons heeft gezonden
de purperbloem vol geur van eenigheid.

Koor van mannen

Gezegend wie hebben te doen gezworen
de geboden der makkerschap gestand:
gezegend de drang in hun harten geboren
en in hun oogen gezegend morgenglorien
van het licht dat uitvliegt van strand tot strand.

Oestoichyw

Victor en gij Ljoeba, lieve genooten,
uw werk en dat van hen die u verzelden
draagt zeker voor onze zaak goede vrucht.
Zet het voort; verwrikt nog verder de steenen
waar heerschappij op steunt: de sleur en slaafsheid;
de lijdzaamheid; 't wantrouwe' in eigen kracht.
Ik zie haar bouw al wagglen: de dag nadert
dat hij stort in elkaar. Maar laat, o makkers allen,
laat u door hoop niet al te zeer vervoeren;
zij lokt soms weg met liefelijke wijzen
de zielen van den harden weg der plicht.
Sluit in uw harten 't broederwoord,
maar vertrouwt niet te vast op broederdaden.
Bedenkt: zij gingen niet door onze leerschool;

zij staan nog pas aan het begin.
 Niet plotsling wijkt de nacht voor 't klare licht,
 of kentert het lage getij tot vloed
 of wordt in moederschoot de kiem voldragen.
 Zoo groeit langzaam in harte' een nieuwe wil
 en langzaam leeren zij dien omzetten in daden.
 Weest daarom geduldig; haast niet; verwacht
 niet à te veel van hen, en ook het mindre
 niet al te snel. En gaat niet uit elkander:
 houdt bij uw jonge vrijheid trouw de wacht.

af

Een vrouwestem

Gezegend hun hart, dat heeft het woord gevonden
 het makkerwoord vol verlossende macht!

Pawlow

O laat zijn zoetheid niet verdooven
 klank van dat andre woord vol ruige kracht:
 'Het diepste zult ge in u zelf gelooven;
 houdt bij uw jonge vrijheid trouw de wacht'.

De vrouwestem

Gezegend de bloesem die zij ons zonden,
 bloesem van makkerwoord, die geurt en lacht.

Een bode

Makkers, verraad... zij komen, de vijand komt...
 zijn legers trekken op... vluchtende scharen
 drijft hij voor zich uit...

Opnieuw, opnieuw langs alle wegen
 de droeve stoeten eindeloos:
 de grijsaards, de moeders, de kleine kinderen hongrig-verkleumd,
 hun voetjes wond van de bevroren sneeuw,
 krijtend en klagend;
 opnieuw het jammergeween der verjaagden
 als een wolk boven het ontstelde land.

Ljoeba

Wat klaagt ge? Wat jammert ge, vriend? Ge hebt nooit vertrouwd!
 zij komen als broeders, zij zwoeren ons niet te verderven.

De Bode

O genootte, uw hart heeft u bedrogen:
 een springvloed zijn ze, een verwoestend getij.

Ljoeba

‘Liever dan u te bestrijden zullen wij sterven’ -
 op dat woord heeft ons hart zijn tempel gebouwd.

De Bode

O genootte, hun woord was logen;

waarom geloofden, waarom vertrouwden wij?

Stemmen van vluchtende vrouwen

Vertreden de akkers, vertrapt het zaad:
o erge woordbreuk, arglistig verraad!
De dorpen branden!
Boven de vale landen
tegen de roetzwarte winterlucht
de rosse gloed als een helsche vrucht.
Wat zullen wij doen? Waarheen ons wenden?
Het land ligt open voor's vijands benden!
Hoe kunnen wij vluchten? Waarmee ons beschermen?
Wee over ons armen.

Victor

Vriend, kwamen de makkers-soldaten bijeen?
Waartoe besloten zij? Willen zij strijden?

De Bode

Velen van hen zijn moedeloos van hart.
Enkelen zeggen: 'wij moeten ons verweren:
het is thans niet meer als voorheen; wij hebben
iets zeer kostbaars te verdedigen'; -
maar andren schudden het hoofd, mompelend:
'wij kunnen niet; wij zijn te zeer gehavend
en ganschelijk ontkracht'. Weer andren ziet

men een vreemde glans naar de oogen stijgen;
zij spreken: 'geweld is ons wapen niet,
door de waarheid zullen wij zegevieren;
vertrouwen wij op de macht der idee'.
Ach, der makkers wil valt naar alle zijden
als een losgebonden schoof uiteen.

Pawlow

'Houdt trouw de wacht, arbeiders, bij uw jonge vrijheid;
en gij soldaten, blijft bijeen'. - Dat was
wat hij ten afscheid zei, de makker-leider:
hij zag dit komen, hij heeft het gevreesd.
O makkers, doen wij naar zijn woord ons maande;
bedenkt: het is niet meer gelijk voorheen.
Alles werd anders: wij zijn nieuwe mensen,
ons zelf behooren wij toe; maar zij zijn
nog van hun heere' en doen wat die bevelen
te doen hun en zij kome' ons vrijheid rooven
die ons leven zette in haar diepen gloed.
Zij komen haar te rooven, o genooten -
en ge weifelt, vliegt niet op tot verweer.
O vermant u, formeert uw roode vendels;
smukt uw zwakheid niet met glanzende namen
die zij niet waardig is. Wij allen voelen
in 't diepste hart een smachten naar den vrede,
maar den smaadlijken die ons maakt tot knechten

willen wij niet: dan liever strijd en wonden
en bloedig-schoonen ondergang. O zoo
gindsche verblinden en misleiden zich
opnieuw tegen ons vrijen laten voeren,
hun gelofte brekend, schennend hun broederplicht,
doet hen dan voelen wat het is, genooten,
te willen verderve' onze jonge maatschap:
prent de les diep in hun hardleersche harten,
prent haar diep in hun siddrend bloedend vleesch.

Vera

Pawlow, genoot,
ge spreekt een taal waar ons hart zich van afkeert,
en die onze ooren niet meer verstaan.
Wij gelooven uw woord niet van vandaag
omdat wij geloove' in de beetre woorden
waar g' ons veel jaren lang mee hebt gevoed;
zij gingen over in ons bloed, zij werden
in ons wil en gedachte en daad.
Gij makker-leiders hebt ons dit geleerd:
de eenheid der arbeiders is de rots
waarop de nieuwe maatschap zal verrijzen;
maar nooit spraakt ge tot ons: wij moeten richten
op onze arme broeders de geweren
om hen te leeren denken zooals wij.
Dat zij falen is bitterheid genoeg,

zonder dat wij, hen in hun falen volgend,
wegzinken even diep als zij in schuld.
Niet met wapens die 't vleesch kerven en scheuren
maken wij hun zielen gezond:
wat waan bedierf, kan enkel waarheid heelen.
Ziet: de makkers-soldaten wierpen hun wapens weg,
de regimenten ginge' uiteen; het front
bestaat niet meer, het land ligt weerloos-open.
Maar de mannen en vrouwen daarin, die leven
en zij zijn elk een ster uit-stralend liefde en moed;
de mannen en vrouwen daarin zijn elk een bron,
werpend-omhoog een straaltje zuivre waarheid,
en dat zal zegeviere' in 't end.

Pawlow

O Vera, uw eigen hart is een ster
die zijn licht in andere harten kaatsend,
de wereld ziet, overtogen van gloed.
Edel is uw wil en de wil van hen
die denke' als gij, maar ons brengt hij verderf
want de menschheid is niet rijp voor dit denken
en wat ge wilt dienen, richt ge te grond'.
Ziet: wij zijn in stormpas vooruitgesneld,
maar gene makkers bleven achter:
nu moeten wij een paar schreden terug;
moeten weer opnemen het zwaard

en op misleiden de geweren richten,
niet om hen te leeren denken als wij,
maar opdat niet word' òns denken gedoofd,
en waar nu opbloeit een gloor van nieuw leven
weer heersche duisternis en nacht.
Wij strijde' opdat het Communisme moog
leve' en d' aarde vervullen met zijn luister;
met onzen val gaat een dageraad onder:
hoop op bevrijding die aan wereldkim verrees.

Een strijdvaardig arbeider

Hij heeft gelijk, makkers: wij moeten strijden
al dorst naar vrede nog zoo zeer ons hart;
't menschelijk heil hangt af van onze daadkracht;
liefde-tot-makkers eischt manlijk verweer.

Een vredelievend arbeider

Nimmer kan liefde eischen bloedige daden,
geweld tot eenheid voeren de geknechten:
't baart altijd in wie 't lijden, haat en wrok.

De strijdvaardige arbeider

Doen w' als gij wilt, dan brijzelt dra de hamer
der oude heerschers onze nieuwe maatschap,
kristalkern, van waaruit hogere levens-
vorme' uitschieten en zich vermeerdren gaan.

't Communisme wordt weer een naam op aarde;
duizenden streden, vielen te vergeefs.

De vredelievende arbeider

Doen w' als gij wilt, dan zal een bloedstroom ons
van de arbeiders van het westen scheiden;
'k hoor hen smalen: 'gij die verjoegt uw meesters
uit haat tegen den oorlog, doet als zij'.

De strijdvaardige arbeider

Zij die zoo spreken zijn in 't leugenweb
van hunner meesters oordeel nog gevangen:
zij zullen zich bevrijden van dien waan.

De vredelievende arbeider

Ja, maar enkel zoo onze daad niet druipt
van bloed terwijl ons woord als honing streefde.

De strijdvaardige arbeider

Ook strijdend zullen wij gedenken dat
wie ons vandaag dwingen hen te bevechten,
morgen strijdmakkers, broeders zullen zijn.

De vredelievende arbeider

Wie eenmaal aanvaardt den strijd met de wapens,
verpandt zijn ziel aan de macht van 't kanon.

Pawlow

Wij hebben onze ziel aan 't Communisme
verpand: zijn geest zal onze daden aadlen,
lichtstrale' ook over onze donkre paaen.

Vera

Victor, mijn zoon, waarom sta je alléén
van zwijgende gepeinze' omsloten?
Zie je niet hoe zij wachten op een teeken
dat hun twijfels verjagen zal
en hun ziele' uitbeuren boven verscheuring?
Hun wil is voor henzelven als een grot
die nog niet kent haar eigen schoonheid,
haar ruime zalen niet en hooge zuilenpracht.
De toortsvlam moet haar aan haar zelf ontdekken:
zoo wachten deze op de vlam der daad.
Victor, waarom antwoordt je niet?
Welt uit je hart geen loutre klank naar boven,
die smachtende makkers verkwikt? Mijn zoon,
kan het zijn dat je weifelt?

Victor

Moeder, nooit
te weiflen is lang mijn geluk geweest:
de innerlijke stem - ik weet niet hoe
'k haar noemen moet; roeping, inzicht, geweten -

sprak tot m' altoos in klare worde' en voor mij
uit zag ik plicht alsof een hand haar wees.
Maar nu is mijn wil diep in mij gespleten;
mijn handen weten niet wat te doen
en mijn voeten niet waarheen zich te wenden.
Ach, begeerig drinkt mijn hart uw woorden:
zij zijn de melk, die 't altijd heeft gevoed;
maar als ik aan Oestoichyw denk
is 't, of in mij ontwaakt een ander zelf,
dat ik niet kende. Beurt uit grondelooze
diepten tot mij omhoog het leven
een nieuwe wil, een nieuwe taak, een nieuwe pijn?
O vrede, wij hebben zoo lang naar u gesmacht,
zooveel nooden geleden u ter wille,
u ter wille zooveel offers gebracht.
Wij voelde' uw hart in onze handen trillen,
onze vingers verlangden zacht te streelen
het zeere dons, o mijn duif, uwer vlerken.
En ontvliegt g' ons nu weer? Laten wij zelf u los?
Geven w' ons weer gewonnen d' oversterke
machten die wij zwoeren te weerstaan?
Is er voor ons geen keus dan deze wreede:
makers met bloedig geweld neer te slaan,
of het jongglanzende vrijheidsgewas
te laten vertrappen en ruw vertreden?
O bittere tweestrijd! waartoe is vergaan

verzekerdheid die maakte als staal mijn leden?
Waar bleef d' eenige wilier, die ik was?

Een der mannen van het koor

O Victor, broeder,
wat gij lijdt lijden wij ook.
Onze kracht is verlamd, doordat onze wil is gespleten;
wij weten niet wat te doen noch waarheen te gaan.

Een tweede

Tot geweld tegen heeren was ons hart bereid;
toen 't uur sloeg voor den slag
heeft onze arm niet gedraald, onze hand niet gewiefeld,
maar van geweld tegen makkers droomden wij nooit.

Een derde

Hen wilden wij winnen met woorden, vurig-vlammend
als zonnen of van starrenglans doorgloord;
hen wilden wij winnen met voorbeelde' als magneten
trekkend met zacht-onweerstaanbaren drang.

Een ier vrouwen van het koor

Moeten wij alles, waarvan wij leefden, verleeren?
Ons wennen aan wat waanzin lijkt:
in naam der makkerschap makkers te dooden?

O lichtloos, glanzeloos ontwaken!
Droef einde van heerlijken droom.

Een tweede

Is er geen andre weg dan die verfoeide?
't Leven te offeren is minder smartlijk
dan te verloochenen den liefsten droom.

Een derde

Ja er is een andere weg genooten;
't leven te offeren is minder smartlijk
dan te verloochenen de broederschap.

De eerste vrouw

Zoovele eedlen zijn ons voorgegaan
op dezen weg, offerende de gave
die men eenmaal kan brengen en niet meer.

De tweede

Misschien ontbloeit het heil uit d' offersfeer.

De derde

Misschien moet ons bloed de verstokten laven
opdat in hen een nieuw hart kan opstaan.

De eerste

Wij zijn willig het groote leed te dragen

wordt daardoor onze waarheid openbaar.

De tweede

Wij brengen 't zwaarste offer zonder klagen,
te maken d' eenheid der geknechten waar.

Pawlow

Het zwaarste offer is niet altijd wat
het schijnt: 't kan plicht zijn, deernis te verzaken
en meegevoel te bannen uit het hart. -
Wij vermogen niets buiten u, genooten,
uw wil is al den grond van ons gezag,
maar o, bedenkt goed wat bij u berust:
de toekomst der menschheid berust bij u.
Uw handen weve' op den stoel der historie
eeuwen van heil of menschelijke pijn.

Vera

Gij jonge mannen, makkers van mijn zoon,
en andere genooten gij die waart
elk als een vader voor den vaderlooze,
en moeders, wier harten de smart doorploegd
heeft dieper dan de stormwind ploegt de zee,
en bruiden gij om wie verwachting weeft
haar teere sluiers groen en rozerood, -
o verheugt u beminden, dat ge leeft:

ge zijt tot iets zeer heerlijk uitverkoren,
tot een schoon leven of tot schoonen dood
in den dienst van het ideaal geboren.
Ziet hier mijn zoon, mijn eenigen,
ge kent hem goed en trouw, gekozen
door makkers om hun voor te gaan.
Toen ik hem baarde was zijn vader
dood: vrijheid bracht hij 't offer van zijn leven
als hij haar al zijn kracht geofferd had.
In 't kleurloos licht der vroege schemering
hingen zij hem op 't voorplein der kazerne,
omdat hij was gevaarlijk voor hun staat.
'k Heb niet gekreten toen 'k mijn zoon ter wereld bracht;
boven barensnood glansde een troostend weten:
in ons kind leeft die groote en goede voort.
En toen zij mij het borelingske brachten,
het te koesteren aan mijn borst,
zwoer ik, te leve' om mijn kind te maken
een strijder als zijn vader was geweest,
een ploeger door des levens ruige velden,
een zaaier zaaierend-uit met volle handen
gouden korrels van opstandigheid.
Hiertoe voedde ik mijn zoon op, genooten;
ik voedde hem op in makkers te wekken den strijdbaren wil
en in den strijd hun voor te gaan, en waarlijk:
hij groeide uit boven mijn hoop.

Toen de groote oorlog kwam, weifelde hij niet.
Hij zamelde om zich heen een kern van makkers,
makend hun harten bereid voor den dag die kwam.
Toen nood en ellende en smart hadden verscheurd
tot rag in de massaas de oude versletene wanen
en de teeknen van weerspanningheid
veelvuldig werden als sterren in den avond
toen was hij het, die 't sein gaf, op een morgen
dat de aanval werd bevolen, roepend luid:
'Broeders, verbreekt de geleedren, gehoorzaamt niet.
Vijanden zijn zij die u drijven naar de slachting,
vrienden de werkers van ieder land'.
Dat was het begin der ineenstorting,
want duizenden volgden den roep, wierpenweg de geweren
en stroomden van het front naar huis.
Hiertoe voedde ik mijn zoon op, genooten,
een klok te zijn die luiden zou, altoos
tot de strijdmakkerschap aller geknechten;
maar niet voedde ik hem op om zich
te storte' op makkers, bedroogne' en misleidden,
hun verkeerdheid te dwingen met wapengeweld,
en veel liever zag ik hem dood
dan tot dit werk hem te zien gaan, verlochnend
ons beider levenslangen wil.
Maar ik ken zijn hart en ik weet:
hij zal de wapens tegen makkers niet voeren,

niet falen, omdat zij hebben gefaald.
Neen hij zal gaan, vlam van liefde in d' oogen,
in 't hart vertrouwen, in de hande' onze vaan,
te overwinnen door kracht van waarheid den logen;
en met hem zullen vele andren gaan.
Als gene opvangen hun broederlijke kreten,
en hen zien naadren, stralend vredesblank,
zullen de geloften die zij hadden vergeten
door hen beginnen te luiden met zilveren klank.
Aan hun handen zullen de wapens ontzinken;
uit nevelsluiers zal, een zon,
de eenheid der ontrechten openblinken,
vertrouwen voleinden, wat vertrouwen begon.

Victor

Moeder, gij gaaft mij aan mij zelf terug:
uw woord heeft mijn gespleten hart genezen;
mijn wil is eenig en mijn kracht herrijst.
En moge 't ook te vroeg zijn, mogen genen
drale' op den drempel van de broederlijke daad
één oogenblik te lang, - en in dat eene
ondeelbre oogenblik schiet toe de dood, -
hij heeft geen angel voor mij, nu ik weet:
uit hem zal opstaan zegevierend leven,
makker-eenheid bloeit uit ons bloed omhoog.

Vera

Mijn zoon, de veelbeminde, is herrezen,
en al wat verder komen mag is goed. -
Geeft mij nu antwoord, gij moeders van jonge genooten,
waartoe voeddet gij uw zonen op?

Een der oudere vrouwen

Wij voedden hen op als den uwen gij:
om te wekke' in makkers een goeden wil,
niet om hun slechten met geweld te breken.

Vera

En gij vrouwen, hoe hebt g' uw mannen lief?

Een der jongere vrouwen

Met liefde, die van hen verwacht het hoogste.

Vera

En gij bruiden, hoe droomt ge u den bruidegom?

Een der jonge meisjes

Den zwakkeren makkers een hulp en steun.

Vera

Wij hebben overwonnen, o genooten,

en in ons overwon een dageraad.
 De nieuwe kracht des levens, makkerschap,
 drong terug in ons sterke oer-instinkten:
 zucht naar zelf behoud, wraakzucht, booze drift.

Gaat nu moeders, elke uwer tot haar zoon;
 bruiden, begeeft u tot den bruidegom
 en gij vrouwen, zoekt uwe mannen op.
 Knielt neer voor wie het liefst u zijn op aarde;
 vermurwt hun hart met woorden, ruischend-aan
 stil als een zachten zomeravondregen,
 vermurwt hun hart met woorden, mild als tranen
 doorglansd van herinnering en hoop.

Pawlow

Droombegoocheling sleept u mee, genooten,
 waar het ontwaken bitter uit zal zijn.

Vera

Laat u niet verwarren door twijfelzuchten;
 de tijden zijn rijp als de dracht eener vrouw;
 het donkre wereldleed gaat afwerpen gouden vruchten
 zoo gij volhardt in liefde, moedig-trouw,
 zoo g'afstand doet van d'oude wapenen, wreede,
 ondeugdelijke tot den nieuwen strijd,
 zoo ge met rustig-vaste schreden

naar 't half-ontsluierd morgen schrijdt.
 Het hart, het hart der makkers moeten wij winnen;
 geweld van staal en ijzer brengt het niet tot stand;
 zielekracht alléén dringt de zielen binnen,
 en de hand opent zich enkel voor de open hand.

Een der jonge vrouwen

Moeder! wij danken u, danken u,
 dat g'ons sterk hebt gemaakt om den beminde
 te leiden tot nieuwen roem;
 wij zullen hen nemen bij de hand
 en zijn hart helpen zich loswinden
 van oude halfverteerde hulsels,
 en van zijn lippen zullen wij plukken
 de gelofte zacht als een bloem.

Een der oudere vrouwen

Zuster! onze zonen zullen te saam
 met uw zoon uitgaan tot hun daden,
 stralende uit makkerschap geboren,
 die makkerschap doet ontbloeien op aard'.
 Wij kennen hun hart: in onze hand
 hebben wij 't te morgen en 't avond genomen;
 het gedrenkt met onze tranen
 en gevormd naar onzen hoogsten wil.
 Het zal niet falen op dezen dag
 dat de beproeving komt, de groote;

het zal niet in verwarring falen
maar in zijn zuivre kracht bestaan.

Vera

Doe elke van u haar wil overgaan
in het hart van een jonge of strijdgerijpte held.

Victor

Bevrijdt het van den twijfel die het kwelt
zoals moeder het mijn hart heeft gedaan.

De moeders, vrouwen en bruiden verlaten het tooneel; alleen Vera, Ljoeba, en de mannen van het koor blijven achter.

Ljoeba

Nu is de tijd: nu knielen de zachte bruiden';
voor den geliefde knielt elk harer neer
en neemt zijn hande' en ziet hem diep in d' oogen.
Naar buiten vloeit als staamlende geluiden
wat welt zoo schoon in de innerlijke sfeer;
de harten beven, met den gloed overtoegen
van een nieuw willen, sterk en teer.

O ziet de moeders: voor de zuivre zonen
liggen zij vroom aandachtig neergeknield;
de jonge hoofden buige' in eerbied over:
zij hebben de gelofte afgelegd.

De moeder-oogen glanzen, liefde-bezield
en innig streelt de moederlijke streeling;
boven de hoofden zingt zoo zachte kweeling
alsof een hart zijn teerste verlangens zegt.

‘Gij komt te reinigen van donkere vlekken,
van broederbloed komt gij te reinigen d'aard;
gij komt den heilgen wil zich helpen voltrekken
die Leven langzaam heeft in zijn schoot vergaard.
In u berust het heil der komende dagen:
gezegend wie u hebben verwekt en gedragen:
gezegend wie u hebben gebaard’.

Stilte omsuist de zeeegnende handen der vrouwen,
de harten schieten aaneen tot één stralend hart;
suizelend brandt de vlam van groot-vertrouwen;
‘wij gaan de nieuwe wereld baren en bouwen;
wij brengen menschheid de gave, die menschheid mart’.
Nu verrijzen de vrouwen; de mannen, de zonen verrijzen:
zij hebben begrepen, zij hebben beloofd.
Zwijgend houden de moeders de handen gevouwen
en verblind door den gloed van hun groot vertrouwen
buigen de bruiden deemoedig het hoofd.

Heffen het op weer met lippen die beven
van dankbare liefde en zuivre vreugd,

heel hun wezen één heerlijk verleven
naar de liefsten heen, die makkers gaan geven
morgen, het schoone geschenk van hun leven
en van hun jeugd.

De moeders, de vrouwen en de bruiden keeren terug; elk houdt aan de hand den zoon, den man of den bruidegom; zoo maken zij een rondgang over het tooneel.

Een der jonge mannen

Wij komen in blijheid geschreden,
eerste blijden na zoovele droeven,
na zooveel arme verslaafden
eerste vrijen op aard.
Wat onze vaders niet waagden
wij de zonen gaan het beproeven:
vertrouwen is al onze rusting
en waarheid ons blinkend zwaard.

Een stem uit het koor

Er is een geboorte.

Een andere stem

Wie wordt geboren?

De eerste stem

Een moeder van krachten.

De tweede stem

Wie heeft haar gebaard?

De eerste stem

Broederlijke liefde.

De tweede stem

Waar rijst haar gloren?

De eerste stem

Tusschen de verachten.

De tweede stem

Welkom op aard!

Koor der Doodsgewijden

Vandaag begint een nieuwe aardendag;
wij bouwen op de kracht van het getuigen;
der makkers wil zal tot ons overbuigen
gedwongen niet: uit liefde en puur ontzag.

Zij staan een oogenblik stil en heffen de armen omhoog; daarna begint de tweede rondgang.

Een der andere mannen

Duizendmaal heeft het woord

‘broederschap’ over d' aarde geklonken;
nu eindelijk gaat het worden
bekleed met het vleesch van de daad.
Waarheid is al ons schild
en liefde ons eenig wapen,
liefde die heelt alle wonden,
de wonden óók die zij slaat.

Een stem uit het koor

Er is een geboorte.

Een andere stem

Wie wordt geboren?

De eerste stem

Een moeder van daden.

De tweede stem

Wat zegt haar gezicht?

De eerste stem

Broederlijke liefde.

De tweede stem

Waar rijst haar gloren?

De eerste stem

Tusschen de gesmaden.

De tweede stem

Welkom in het licht!

Koor der doodsgewijden

Wij bouwen op de kracht van het getuigen;
hier wappert uit een nieuwe wereldvlag;
de makkers zal verwinnen lied en lach:
wij zullen samen in de vrijheid juichen.

In den avondschemer trekken zij weg

Een der vrouwen

Nu verdwijnt, nu verdwijnt in den nacht hun stoet.

Een andere vrouw

O zoo de fonkeling dier gouden harten
naar buiten sloeg, welk een schoone gloed
zou opslaan uit dit dal van duistre smarten!

Ljoeba tot Vera

Moeder! En zoo die ginder niet luisteren?

Vera

Sommigen van hen zullen zeker hooren.

Ljoeba

Ik ken veel harten, nog doffe en duistere...

Vera

In bloed altijd werd de vrijheid geboren.

Derde bedrijf

Derde bedrijf

Vera, Ljoeba, Pawlow. Het Koor.

Een der vrouwen van het koor

Hun wijze dappere harten verbraken den waan
om over makkers te winnen waarachtigen zegen;
in vroegen schemer trokken zij uit; de wegen
droegen licht hun triomfantelijk gaan.

Zij trokken uit, met waarheid en liefde tot een'ge
wapens, met stralende oogen en open handen,
om willen teelkrachtig te maken die vrees ontmande
en harten die logen scheidde te hersengen.

Een andere vrouw

En wij die hier met bonzende harten wachten
voelend vleugels van grootgebeure' ons omruischen
roepen tot u, helpende, heilzame krachten
die nu uit de woeling des levens opbruisen.
O sta hen bij in hun groot beproeven!
Menschheid heeft zoo lang gedwaald, zoo veel geleden;
o nu ten laatste verdicht u tot heden,
Toekomst! Laat het niet weder zijn het droeve,
hartbrekende woord 'te vroeg, te vroeg'.

Een der Bruiden

't Is of door de poorten naar het land vrede,
die lang star-onbeweeglijk stonden,
een dreuning vaart...

Een der andere vrouwen

Erbarm u onzer, o poorten!
Bloedden, offerden wij niet genoeg?

Vera

Het is, of de weeën van de geboorte
opnieuw mijn oude lijf verscheuren,
of ik nogmaals moeder zal zijn.

De eerste vrouw

Zwellende vruchtknoppen barsten open;
het hart bezwijmt van verwachtings-pijn.

De tweede vrouw

Baar nu, o Leven, het kind van ons hopen;
erbarm u onzer; laat niet in treuren
vruchteloos verbloeden de pijn!

Een der jonge vrouwen

Luistert: 'k hoor schreden naadren. Stemmen schallen..

Een andere der jonge vrouwen

Zij zingen, zuster.

Allen luisteren

De eerste

Zuster, ach, het is een grafgezag.

Ljoeba tot Vera

Neem mij bij u, moeder; ik ben bang.

Een der andere vrouwen

O hoop, o trooster, gaat gij ons ontvallen?

Vera tot Ljoeba

De weg is steil, mijn kind, de weg is lang.

Arbeiders komen binnen als rouwenden, veriwijfelenden

De eerste Arbeider

Verloren...

Een tweede

Vergaan...

Een derde

In het hart getroffen...

De eerste
Verbrijzeld...

De tweede
Vernietigd...

De derde
Door hun verraad...

De eerste
O trouweloozen...

De tweede
O van hart valschen...

De derde
Die onteerden den heiligen naam kameraad.

De eerste
Versmaad de handreiking...

De tweede
Vertrapt het vertrouwen...

De derde
Vergruizeld onder een ijzren hoef...

De eerste

Uw mannen keeren niet weder, o vrouwen...
O moeders, uw winter zal zijn eenzaam-droef.

Ljoeba

Zijn zij dood?

De tweede

Allen, allen.

Vera

Viel Victor het eerste?

De derde

Hij ging vooraan...

Ljoeba

Sprak hij nog een woord?

De eerste

Hij prevelde: 'zegen
ontbloeit'... ik boog over, om méér te verstaan;
ik zag zijn lippen nog even bewegen,
een glans kwam naar zijn oogen gestegen...
In dien glans is hij heengegaan

Ljoeba

Verhaal ons van hun dood... Heel het
donkre verraad verhaal van wie hen doodden;
sla niets over, spaar ons geen enkele pijn.
Laat zijn scherpe sappen wegvrete' in 't hart
liefde, die is voor ons doelloos geworden;
neen, erger: hindernis tot de vergelding
die nu werd dure plicht...

De eerste arbeider

Er valt niet veel te verhalen, genoote;
niet meer dan van een vloedgolf, als somtijds
een stad verwoest met kort geweld. Wanneer
hij wegtrekt zijn de menschen dood,
hun woonsteden verbrijzeld of verzwolgen.
Zoo ging het hier: één uur heeft ons vernietigd
en te gronde gericht onze hoop.
Nadat wij uitgetrokken waren, zwol
onze schaar onophoudlijk aan; van alle zijden
stroomden tot ons wie in zich voelden kracht
om makkermoord door makkerschap te dooden,
zoals onzichtbre zonnestrallen dooden
zieke cellen in 't menschelijk lichaam.
Vereenigd trokken wij voort; zekerheid
die triomfantelijk ons hart vervulde
sloeg uit in hooge golven van gezang,

tot wij kwamen daar, waar verkenners meldden
dat de voorhoede van hun leger stond.
Geschut bulderde ons tegen; dra
doken donkre stippen op aan den einder,
vlogen sneller dan de wind vliegt, aan.
Bove' onze hoofden ging een dreuning open,
verderf suisde neer; velen van ons vonden
den dood, onvervaard trokken d' andren voort:
de glans verduisterde niet in hun oogen,
de vleugels van vertrouwen zwichtten niet.
Toen wij waren genen zoo dicht genaderd
dat hun eerste rije' ons konden verstaan,
steeg een groote stem op uit onze scharen
en streek tusschen hen neer, een gouden vogel,
vrede, broederschap, zijn gouden roep.
Maar zij stormden op ons toe, razenden,
schreeuwend den schreeuw dien zij van meesters leerden,
in de handen een flikkering van staal.
En op de lippen der makkers ging over
liefdes bede in gerochel des doods...

Een der vrouwen

O wreede harten!

Een andere vrouw

O wreede handen,

o druipende van broedermoord.

De eerste

Zij hadden gezegd: 'nooit kome die schande
over ons hoofd'...

De tweede

Hun woorden branden...

De eerste

Zij hadde' ons gegeven hun broederwoord...

De tweede

De eeden valsch die zij hadden gezworen...

De eerste

Valsch de blik der oogen, de blos van 't gelaat...

De tweede

O mijn broeders, wij zwerven en dwalen, verloren
in een wereld van boosheid en haat.

Vera

Was er niet één van hen die aarzelde?
Was er niet één die vallen liet zijn wapen
eer het makkers weerlooze borst doorstak?

Was er niet één, die 't met een schreeuw, als van
een barende wanneer 't kind uit haar stort,
wegslingerde, toen hij den broeder zag,
met een milden lach op hem toegetreden,
neerzinken, door zijn hand gedood?
Die toen onze vanen hem tegenwuiden,
het goud ontbloeiend op diep purperrood,
zijn hoofd verhulde en brandende tranen
van schaamte en laat berouw vergoot?

De eerste arbeider

Ik zag geen van hen weenen, geen van hen
wegwerpte' een wape' om makker te omarmen;
wonden en dooden zag ik hen alleen.

De tweede arbeider

O steenen harten die kent geen erbarmen...

De derde arbeider

Dóor u worde' onze harten ook van steen.

Een der bruiden

De dag gaat onder, het licht wordt zwart:
geloof-in-makkers sterft in het hart.

Een der vrouwen

Niet dat ge mij het liefste naamt
wat ik bezat in dit heldonkre leven,
niet dat door u mijn dag is vereenzaamd, -
maar dat g' in mij vertrouwen hebt gedood,
doorstreepend al mijn uren met morgenrood,
dat zij u eeuwig onvergeven.

Een der moeders

Niet dat ge in ons hebt geboord
van pijn en droefheid donkre gaten; -
wij zijn bereid ook het liefste te geven
opdat broederlijk worde 't menschenleven
en zachte lach ontbloei op der menschheid gelaat -
maar dat g' in onze harten hebt vermoord
vertrouwe' in makkers en die leeg gelaten
aan hoop, dat heeft ons bloed vergeven
met het scherpe gif van broederhaat.

Dezelfde vrouw

Het licht ging onder; de dag werd zwart;
geloof-aan-makkers stierf in het hart.

Dezelfde moeder

De heeren te haten is voor het hart goed:
broederhaat verscheurt en vernielt het gemoed.

Ljoeba

Makkers, een wapen... ziet: mijn handen beven niet;
 ik ben kalm van een ijzige kalmte;
 mijn hart voelt strak en donker als een bevrozen stroom.
 Ik zal niet siddre' als ik hoor den zang der granaten,
 ik zal niet schreeuwe' als ik mijn staal
 stoot in het lijf van eenen mensch, mijn broeder.
 Neen, niet mijn broeder: 't was een kinderwaan.
 Hij is mijn vijand en ik wil hem dooden,
 'k wil over hem heen buigen om te hooren
 zijn doodsgerochel; 'k wil hem zacht jammren hooren
 om moeder, geliefde... maar zij komen niet;
 Zij komen niet, zij kunnen hem niet hooren...
 eenzaam sterft hij, als een eenzaam beest...
 O laat ons gaan makkers, met duizenden samen
 in de handen wapens, in 't hart vlam van haat!

Een der oudere vrouwen

Niet als wij gingen voorheen met wijd-open armen,
 niet met palmen van liefde en vreugde zullen wij gaan,
 maar met harten die zijn versteend en leeg van erbarmen,
 niet om makkers te wekken en broeders te omarmen
 maar om schuldigen te richten en vijanden neer te slaan.

Alle vrouwen

Als een woedende wind zullen wij gaan.

Een der jongere vrouwen

Niet om te heelen hun bloedende levenswonden
met den balsem van onze liefdesdaad,
maar om te brande' uit hun harten het kwaad,
om uit te branden hun stinkende zonden
met de bijtvlam van onzen haat...

Alle vrouwen

Als een zengend vuur zullen wij gaan.

Een der mannen

Wij hebben geroepen - zij hebben nietwillen hooren.

Een andere man

Wij hebben vertrouwd - zij hebben vertrouwen geschonden.

De eerste

Wij zeiden: gij en wij zijn broeders geboren.

De tweede

Zij hebben geen antwoord dan broedermoord gevonden...

Een derde man

Oestoichyw! wij wilden naar uw maanwoord niet luistren;
wij wisten niet, dat leefden zoo lage zielen.

Nu weten wij... o leer ons hun hoogmoed verduistren,
en hun geweld met ons geweld vernielen.

De eerste

Breng orde in onzen ordeloozen stoet!

De tweede

Smeed tot één klomp aaneen onze versplinterde krachten!

De derde

Hef in het licht de wilde, sombre gedachten
die ik voel branden in mijn bloed!

Ljoeba

O laat ons gaan, Oestoichyw, om te verzachten
onze brandende pijnen metlaafnis van wraak en bloed!

Oestoichyw

Wij zullen gaan, wij zullen gaan, genooten,
eenmaal, spoedig misschien, in rustig krachtsbesef,
te verdedigen haar, die meer ons is dan 't leven:
Vrijheid, waaraan rijpt gouden levensvrucht.
Maar niet zoals gij nu wilt gaan; niet in
wraaklust, neen, noch in bloeddorstigen zwijmel.
Donkere stem van het bloed roept voor u,
oerdrift die ook de dieren kennen,

en die menschheid door lange eeuwen dreef.
Maar wij zijn nieuwe menschen, en bewuste
wil regelt onze dade', ook die van strijd.
Genoote!' is dit uw standvastige moed?
Wordt zoo de vuurgloed uwer makkerliefde
door d' eerste golf ontgoocheling gedoofd?
Slaat zóó een enkle toornvlaag neer
het vlammenbruisen van uw enthoesiasme?
Hebt ge vergeten wat w' elkander zwoeren
in 't uur dat onze stoutmoedige handen
grepen de macht en 't schip der maatschappij
met een ruk richtten naar het verre heil?
In dat heilig uur beloofden we elkaar
niet te vroeg in d' overwinning te juichen
noch te vertwijfelen in tegenspoed;
maar uit te houde' alle slagen standvastig,
d' oogen gevestigd op het groote doel.
En ook dit hebben w' elkaar toen gezworen:
niet door des vijands wreedheid ons te laten
verleiden tot onmenschenlijke wraak,
noch door misdaadge zwakheid schuld te zijn
dat hij herstelt d' uiteengeslagen krachten.
Maar boven al het andere dit eene
beloofden w' elkaar met trillende lip:
bij iedere daad altijd te bedenken
of zij de eenheid der verdrukten dient.

Nooit te wanhoepen dat die eenheid komt,
in haar te vertrouwen als in de zon,
al duurt de nacht oneindigheden lang,
naar haar het hart te richten, de gedachte,
op haar in te stellen den wil, de daad. -
En dit is nu mijn vraag aan u, genooten:
denkt ge door te werpen tusschen hen in
die zijn wat ge zelf waart, die eens met u
zullen opgaan, door één strijd naar één heil, -
denkt ge door te werpen tusschen hen in
woede en wraakzucht als walmende toortsen
te leeren onderscheiden die half blinden
wie vijand is, wie vriend?
't Licht dat de fakkel van den haat verspreidt
is zwak, het straalt geen warmte uit, en d' oogen
maakt zijn smook tranenblind.
Maar glans van broederschap die zich erbarmt
verwarmt het hart, verlicht met klare stralen
de wereld en de diepten van 't gemoed.

Een der oudere mannen

Oestoichyw! zij hebben erbarmen verspeeld door hun daden!

Een der oudere vrouwen

Zij hebben vernield het kiemende leven;
zij hebben het vlammeende hart gedooft.

De man

Zij hebben de hoop der wereld verraden.

De vrouw

Zij hebben hun kracht den heerschers gegeven
om makkers te dooden...

De man

Strijd zonder genade!
Hun bloed kome over hun eigen hoofd.

Een der jonge mannen

Zij zijn niet geboren
voor de makker-gedachte:
laat geweld versmoren
hun onheilige krachten!

Een der jonge vrouwen

Uit hen zal nooit groeien
het broederlijk heil:
laat hun struwel besnoeien
de scherpe bij!

De jonge man

Zij hebben de toekomst der Menschheid verraden.

De jonge vrouw

Zij hebben den wortel der liefde gekloofd;
zij hebben vernield haar kiemkrachtige zaden.

De oudere vrouw

Strijd tegen hen zonder genade!

De twee mannen en de twee vrouwen

Hun bloed kome over hun eigen hoofd!

Oestoichyw

Van uw levensgedachte is strijd een deel
en zal het blijven tot die strijd de aarde
herschapeen heeft in de milde planeet
uit al wier poriën broederschap lacht.
Van strijd spreek ik niet, makkers, maar van haat,
blinde, onbroederlijke; redeloze,
die zint op vergelding - niet op verweer.
Zoo ge haar stem volgt, zijt ge als een moeder
die in waanzin haar kindren doodt, omdat
hun lange hulpeloosheid haar verdroot.
Zoo ge de stem volgt der vergelding, tast ge
uw innerlijkste kracht, uw eigen wezen, aan.
Dacht ge, makkers, te kunnen met één ruk
slaafsheid, blinde gehoorzaamheid ontwortlen

waar zij vastgroeiden vele eeuwen lang?
Te kunnen losrukke' in één welling van
edelmoedig vertrouwe', een vleug, een vlaag
van broederlijke extase, millioenen vezels
vergroeid met de oergronden van de ziel?
Kindren zijt gij die de kracht waar Verleden
zich mee vastklampt aan Heden en aan Morgen
kinderlijk-onnoozel hebt onderschat.
Ik waarschuwde u, maar ge woudt niet hooren;
ge waart te ongeduldig, wilder plukken
vrucht van broederschap, eer zij rijp kon zijn.
Uw pogen was edel, maar het moest falen;
fale' althans, naar d' oppervlakkigen schijn.
Wie zegt u dat het waarlijk heeft gefaald?
Dat niet velen van hen zichzelf nu richten
strenger dan uw gerechte toorn het doet?
Dat zij niet vervloeken zichzelf' om wat
zij thans erkenne' een Kaïnsdaad te zijn?
Hoe kunt ge weten dat som' gen van hen
niet nog wegwierpen op het laatst hun wapen,
verkiezend boven broedermoord den dood
dien meesters hand bereid hield? Zeg mij, waart
ge allen daar? En wie er ware', ontging
hun niets in 't war gewoel? Durft één getuigen:
'alles zag ik en prentte 't in mijn geest?'
Ik sprak enkelen van hun overloopers,

die kwamen tot ons met levensgevaar
om aan onze zijde te strijden.
Zij zeggen 'velen onzer makkers zijn
ziek van weerszin tegen zichzelf;
hun daden walgen hun; hun hart verlangt
anders berouw te toonen dan in woorden...
Zij zouden komen zoo zij konden, durfden,
zij zullen komen zoo gij niet versaagt,
zoo uw stem voortgaat met wekken, vermanen,
helder en vast van klank?.. Neen, gij hebt niet gefaald;
niet voor niets vielen onze zuivre dooden.
Maar dit zou falen zijn: zoo ge vernielen
in redelooze drift gingt zelf uw werk.

Ljoeba

Oestoichyw, makker, wat moeten wij doen?
Strijden, zegt ge, maar niet haten?
Vertrouwe' opnieuw die ons verrieden? Broeders
van morge' in vijanden zien van vandaag?

Oestoichyw

Ik zal u zeggen wat wij moeten doen,
onze taak heffen omhoog voor uw oogen
waar ge haar schittren ziet. Wij moeten staan
vast in wil te verdeedgen dezen staat,
deze heilige wieg van 't Communisme.

Wij moeten 't vredes-smachten diep in ons
terugdringen, het groote doel ter wille,
een langen tijd, een langen langen tijd.
We moeten strijden, bloeden voor de vrijheid,
werken, hongren voor haar; voor haar verwinnen
onze vertwijfling, ons hunkren naar rust;
voor haar weer spanne' onze verslapte spieren,
oprichte' ons afgematte lijf. Wij moeten
opbouwen onze legers, man voor man.
Wij moeten in hen make' een sterke tucht,
de oude vooze niet, met vrees tot wortel,
die vernedert den mensch tot slaaf,
maar de nieuwe, die hem verrijkt, verheft,
omdat zij omhoog bloeit uit overtuiging.
Gelijk een bosch uitrijst tege' avondklaarte,
de steile kruinen één gesloten kracht,
zóó moet onze strijdwil uitstaan, een wal,
tegen den goudgloed onzer groote liefde.
Wat alle staten der wereld vermochten
voor hun verwerpelijke doelen, dat
moeten wij voor ons ideaal vermogen.
De leugen kán geen sterker kracht uitstralen
dan de waarheid: zoo werkt nooit de natuur:
de kindren van liefde en waarheid zijn sterker
en schooner dan die van logen en haat. -
Dit is de eene helft van onze taak

en zij is zwaar genoeg; wij moete' een baaiert
binden in vaste vorme' en duizendmalen
zwakheid terugdringen in 't eigen hart.
Maar hiermee is niet voleindigd ons werk.
Van het zwaarste heb ik nog niet gesproken.
Wij moeten het geweld dat wij gebruiken
verafschuwen, het beseffend te zijn
een deel van de oude orde die wij hate' en
die sterft door ons. Maar het geweld
tegen broeders moeten wij dubbel haten
omdat het ons vernedert voor ons zelf.
De strijd tegen hen moet een strijd zijn die
ons hart van meegevoel ineen doet krimpen;
iedre wonde die wij hun slaan, moet wekken
door 't eigen vleesch een siddering van pijn.
En altijd opnieuw, elken dag opnieuw,
moeten wij tot hen gaan gelijk wij gingen
vandaag: op de lippe 't waarachtig woord,
in de handen vrede en welbehagen,
't hart vol broederschap. Nog in 't oogenblik
dat zij ons dwingen tegen hen te voeren
de wapens die de lijven wonden, moet
onze geest het wapen hanteeren
dat waanbevange zielen maakt gezond.
Onze arm mag niet verslappen in verweer,
ons hart niet verflauwen in broederliefde,

onze stem niet in broederlijk vermaan.
 Ontgroeien moet een dubbele bloem van daad
 den stengel van het enkelvoudig willen;
 ook dooënd moeten wij wekken nieuw leven
 en wonden heelen onder 't wonden slaan.
 Dit is het andre wat wij moeten doen,
 gedurig, onvermoeid; en waarlijk, haast
 bovenmenscheijks wordt van ons gevorderd,
 maar in 't hart, ja in het onwankelbare
 geloof aan onze roeping, moeten wij
 kracht vinden ook dit zwaarste te volbrengen,
 of wij gaan onder. Maar ge weet het,
 makkers: wij... mogen niet ondergaan.

Een der jongelingen

Ik zie een verre wemeling van lichten
 opglanzen door een diep en donker woud.

Een der jonge vrouwen

Ik zie hooge bergen oprichten
 hun toppen in den aether, die diep blauwt.

De jongeling

Wij zullen dringen door de wildernis.

De jonge vrouw

Wij zullen langs de steile flanken stijgen.

De jongeling

Het is of mijn gedachten vleugels krijgen.

De jonge vrouw

Het is of de zwaarte van mijn smart zwicht.

Oestoichyw

Vera, genootte, gij die alles gaaft,
 die leed het donkere leed van ongetelden,
 gij schelp gij, waarin ruischt de groote zee, -
 heeft iets in u meegetrild toen ik sprak?
 Zal uw milde kracht de onze versterken?
 Wij wonden ons als kinderen tot u,
 want gij zijt het begin, het hart, de moeder,
 en wat door u beweegt wordt werkelijkheid.

Vera

Makker Oestoichyw, zie: mijn ziel is wond
 als het lichaam van een vrouw na de baring;
 een stuk van mij is uit mij weggerukt
 en ik voel mijn wezen vaneengereten,
 maar de dag is niet zwart meer voor mijn oogen
 en een klaarte stijgt in mijn hart.
 In uw woorden ging de toekomst open:
 de wand, waarvoor w'in wanhoop weenden, wijkt.

Wij allen zagen zege te dichtbij
en den gang tot haar te eenvoudig;
wij droomden van opperste overgave
voerend tot stralenden verbroedingsdag.
Wij hoopte' in onze sterke makkerliefde
millioenen harten rijp te stralen
in één uur, in één vluchtig aarde-uur,
Wij brachten 't offer onze liefste' en dachten
dat onze groote smart de kloof kon dempen
tusschen dit bittere land en 't groene glansen
van goudlachende oevers, ginds.
Wij stelden op een simpele figuur
en noemden die het Leven en bedekten
den wirwar van zijn ontelbare lijnen,
met onze kleine, zwakke hand.
Vandaag staan wij iets dichterbij de waarheid
dan gisteren, benaadden een weinig meer
wat die worstling zal zijn, waartoe we togen,
naar 't ons nu toeschijnt, argeloos-luchthartig;
begrijpe' een weinig meer door welke kolken
van wanhoop, onze weg zal moeten gaan....

Ljoeba

O hart, mijn hart, de afgronden gaan open;
Verlaat mij niet, mijn kracht, verlaat mij niet.

Vera

Genooten, laat vertwijfeling
niet langer uw blikken omfloersen:
zij past den strijders voor een nieuwe wereld niet.
Wij hebben ons dagwerk gedaan
en een nieuwe taak wacht ons morgen:
omgorden w' ons met nieuwe kracht.
Wij gaven 't liefste, allerliefste om
makkerschap te dienen en sterk te maken,
zoo, als mensche' offerden in grijze tijden
hun eerstgeborene den god,
opdat de vrucht des velds gedijen zou
en de maatschap verzadigd worden.
't Was goed voor ons, dat wij ons offer brachten,
als 't hunne voor die lang verganen was:
een zuivere wil droeg ons beider daden.
Maar wij die dachten 't zwaarste is volbracht',
beseffen nu 'het zwaarste gaat nog komen'.
Wij weten niet wat alles komen gaat,
wij zullen moeten offren lief gewonnen droomen
en onze hand dwingen tot harde daad
waar onze diepste, hoogste zelf van gruwt;
niet slechts eenmaal maar vele vele malen.
Wij zullen misschien moeten ondergaan
als communisten, verhard en verruwd,

opdat het Communisme zegeprale.
Maar ook zoo wij als schepe' in storm vergaan,
ook zoo ons hart zou moeten nederdalen
uit die sferen waar liefde vlekloos straalt, -
de maatschap dienend zullen wij niet falen,
zooals wij gistren niet hebben gefaald.

Een der jonge vrouwen

Wij zijn niet verwonnen; wij faalden niet;
wij gaven het hart, wij gaven het leven;
wij zullen de teere bloesems geven
die ontbloeden in het harte-gebied.

Een der oudere mannen

Het doel blijft een, al zijn de middelen vele;
wees lenig mijn geest, wees buigzaam mijn hart;
verstar niet, want zoo ge verstart
kan Levens hand u niet bespelen.

De jonge vrouw

Nu komt het zware: nu niet te vertwijfelen;
niet bitter te denken 'wij hebben gefaald',
niet te ontbranden in wilde wraakzucht
niet te verstarren in somberen haat.

Een der jonge mannen

Maar te erkennen 'wij waren te vroeg;

wij hebben de hand uitgestrekt naar een vrucht die niet rijp was;
wij zijn overwinning vooruit gesneld';
en rustig te matigen onzen stap,
opdat die anderen ons achterhalen.

De jonge vrouw

Niet méér te willen dan het oogenblik kan dragen
noch overzwaar te belasten de vleugels van het uur.

De jonge man

En weer op te nemen het zwaard,
met harten van liefde-tot-makkers bevend,
met harten die vult tot aan de boorden
robijnrooden gloed van broederschap.

Een der oudere mannen

Te staan als een granieten rots,
wanneer de heeren zich op ons werpen,
de knechten uitvoeren hun wil: -
af te weren met sterke slagen
iedren stoot naar het fel-levend hart.

Een der jongere mannen

Te onderbreken telkens weer,
schoone herschepping van ons zelve,
van ons zelve en heel de aarde,

voor het wreede bloedige werk,
voor het onvruchtbare, wrange geworstel
dat telkens verslindt onze kostlijkste kracht.

Een der oudere vrouwen

En altijd te weten dat hieruit nooit
ontbloeit de maatschap van ons droomen;
bloedig geweld moet haar wieg beschermen;
bloedig geweld brengt nimmer haar groot,
Altijd te weten: de krachten die haar
maken, zijn zelfverloochnende liefde,
trouwe toewijding lang geduld.

Een der jonge mannen

En daarom altijd voor ons uit te dragen
het woord, het alles-doordringende maanwoord,
het groote zoete heldere licht;
en daarom altijd zelven te zijn
lampen van waarheid en sterke liefde,
straalbundels van geestelijk licht.

Een der oudere vrouwen

Te blijven wachten, met open hart,
de makkers die ons hebben verraden,
in hun domheid in hun droeven waan.
Te wachten als de moeder wacht

't ondankbare kind, nimmer wachtersmoede
tot het weerkeert en zich werpt aan haar hart.
Vergiffenis te schrijven in
de witte tafelen der dagen,
broederschap te griffe' in het brons der nacht.

Ljoeba

Ja wij hebben het doel gezien:
de waarheid van morgen is neergedaald
en heeft onze harten gevonden;
niets rukt haar ooit weer daaruit weg.
Wij hebben geproefd de makkerschap,
vertrouwen heeft in ons gewerkt zijn wonder,
maar de levenswet is vergaan om te worden
en in windingen stijgt de weg naar het doel.
Wij nemen niets terug, wij berouwen niets;
nieuwe kiem is gezaaid in de wereld der harten:
ook zoo wij vergaan, keeren wij terug.

De oudere vrouw

Wij aanvaarden den weg in zigzaglijnen,
wij betreden de slingerende baan:
in kommer en nood zullen wij gaan
en al die andren ook, in nood, in groote pijnen.

Ljoeba

Verre makkers, ondankbare beminden,

niet zoo lang had de weg behoeven te zijn,
noch de smarten zoo groot, - maar gij, verblinden,
koost den langen weg en de wreede pijn.

De oudere vrouw

Voor u en ons koost ge, ontzinden,
't lange zwerven door brandende woestijn.

Ljoeba

Saam met u hadden wij kunnen gaan den rechten,
den glorieijken weg, waarvan droomde ons bloed,
maar in uw bloed rilde de angst van knechten;
gij schrokt terug voor d' opperste gevechten...

Pawlow

Gij lang-verslaafden waart te klein van moed.

Ljoeba

Het had kunnen zijn één korte verscheuring,
één ratelslag waar de aarde van trilt,
en dan de klaarte en de zachte kleuring
van morgenlicht, en de groote harten-beuring...

Pawlow

Maar gij versaagden hebt het niet gewild.

Ljoeba

't Had kunnen zijn zóó, als in bruisend klotsen
de springvloed hoog over de wering vlaagt,
verbrijzelt d' uitgevreten kam der rotsen
en breed zijn stroom over de landen jaagt.
Het had kunnen zijn één ontzaglijk botsen...

Pawlow

Maar gij weifelaars hebt niet gewaagd.

Ljoeba

Nu moet het dan worden de lange deining,
van op- en neergang de moeizame lijn;
het groeien van de macht en haar verkleining,
het naadren tot het doel en weer de schrijning
van het ver weggedreven zijn.

Een der jongere mannen

Bloed zal de wegen waarlangs wij togen verven:
niet enkel ons bloed! Verstommen zal op de tong
de vredesroep; makkerschap zal versterven
in de bitterheid van het brandend zwerven
en 't fel verweer waartoe hún hand ons dwong.

Vera

Ons zwaard gerechtigheid zal nedersuizen

te geven verraad en arglist hun bloedig loon;
 strengheid zal stijgen op haar ijzren troon;
 de schrik zal heerschen in de rijke huizen
 waar menige moeder treurt om den zoon...

Ljoeba

Ach, somtijds zullen w' onze harten vinden
 van wat wij wonnen in worstelpijnen, leeg;
 en elkaar aanzierend, vragen als ontzinden:
 'wat droegen w' ook weer meê door weer en winden?
 Wat maakte in onze ziel zoo rijk beweeg?'

Vera

Ja lang zal zijn de moeienis,
 groot de smart en droevig de verwarring;
 wanhoop zal dichtschroeven ons hart; verstarring
 fluisteren dat het doel een waanbeeld is.
 Maar toch houden wij uit het strijdend wachten
 aan die uiterste grens waartoe wij drongen,
 vertrouwend dat gij eens, met nieuwe groote krachten
 onze uitgeputte krachten komt verjongen.

Een der jonge mannen

Vertrouwend dat gij ten leste zult komen,
 geestdrift u omhangend, een fonkelkleed;
 slaafsheid verteerd in uw bloed en zijn stroomen

glanzende, tot de daad gereed.
Zoo vertrouwend blijven wij strijdend wachten,
aan de grenzen van deze duisternis,
standhoudend tegen vijands overmachten
tot het uur van uw herrijzenis.

Een der jonge vrouwen

Willig dat in pijn verstrakke ons gelaat
zoo daardoor laatre glanzen, vreugd-gewijde;
willig dat onze harte' ontluistring lijden,
zoo daardoor menschheid tot haar luister gaat.

Vera

Willig, zoo 't moet zijn om te maken zachtbroederlijk
d' aarde voor allen die komen,
te doorleven dage' als bloedige droomera
en weg te zinken in bloedigen nacht.

Ljoeba

Maar o makkers, ondankbare beminden,
die ons verriedt in onzen grooten nood,...

Een der vrouwen

Gij lauwen, loomen...

Ljoeba

Hoort ge 't geweld van wateren en winden?

Vera

Ziet ge ons worstelen tegen den dood?

Een der mannen

Wanneer zult gij komen?

Een der jonge vrouwen

Mijn zwakheid buigt over, uw kracht te vinden.

Een der jonge mannen

Mijn hart versmacht naar 't hart van mijn genoot.

Vera

Verre makkers, o wanneer zult gij vinden
tot ons den weg?

Ljoeba

Ons hunkeren is groot.

Vera

Vertroost mijn zwakheid met uw kracht, beminden.

Ljoeba

Hef mijn hart aan uw hart, o mijn genoot.

EINDE

Geschreven 1918-1921